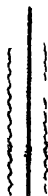


# LAL ELSADAIA HUAN



Mizoram State Library  
9335



*By*

**V. L. Sanglora**



# LAL ELSADAIA HUAN

Mizoram State Library  
9335



|       |               |
|-------|---------------|
| State | 8402-C        |
| Acq   | 28/4/83       |
| Class | Synod B. Room |
| Call  | .....         |
| Pi    | 51-           |

By

V. L. Sanglura

WIZORAM STATE LIBRARY

Acc. No 9335

Acq. by

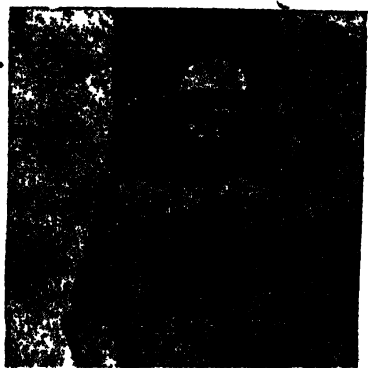
Class. by *Mad*

Date by *10/11*

Sub. heading by

Transmitted by

Location No :



**KAWICHUNGA**



## THUHMAHRUAI

MIZORAM vanneih bikzia leh a ram that bikzia hi mi tam tak ten an hriatthiam tawk thin loh avangin a bu ngeia siam tulin ka hria a. A bu hming atan chuan, "LAL ELSAIDIA HUAN" tiin ka rawn siam ta a ni. Zoram vanneihna tarlang tur chuan mi ram vanduaiana tarlang hmasak phawt a tul a. Chuvang chuan a chhehvel ram te vanduaiana ka tarlang hmasa te te phawt a, a zawhah Zoram vanneihna chu ka tarlang ve chauh a ni.

Tin, ka pa Kawichunga, Tlau, "Lalneihthongi Pa" tia an koh bawk thin hi mistiri a nih bakah Phurhhlan leh Dawn chhun te, Bel chhun te, Silai chher te leh Puanthui thlenga thiam famkim vek a ni a. Kum 1932 te pawh khan FARTHOK ah puan thuiin a han awm tawh thin a. SIHLET leh HRINGCHAR phai te pawh ke ngata kal a, lo dawr ve thintu, a puanthui te pawh Nula Tlangvalhovin inel nan taka an lo hman ve thin, Hlaah mah :-

"Sihlet puanthan chhuak ka lei ve a,  
Ka tir dawn e Lalneihthangpa  
Thui thiama;

Tichuan chhuahtlang ngir  
Ka mawi mahna,"

tih te leh :-

"Tu sumtual ka kai hi mawi ber maw,  
Lalnehthangpa sumtual ko kai a mawi  
Naupang vak theitir a tlen nal nal"

tih te leh hla dang tam tak an lo phuah ku  
ve ngei nguaiin Churachandpur khawpuia r  
15. 11. 1976 kuma min lo boralsan tak avangin  
amah hriatreng nan Leikhabu pakhat ta  
chu siam tulin ka hre bawka. Tin, ka n  
nena vawikhat mah inha lova kum 49 la  
awmdun a inboralsan an nih bawka avangin a  
nun hi a hahdamin mi tam tak te entawr  
thakah ka ngai bawka. Chu lova ka pa te unai  
hi zaidam tak an ni hlawm a. Nupui-pasal a  
neih hmaa hmunkhata an awm vek lai pawhir  
an inha ve ngai lo. Chuvang chuan mi unai  
intibuai an awm apiangin Ngopa Lalpa chuan  
"Kawichunga te unau hien ta che u, engahnge  
unaute in intibuai leh thin," tiin a khua te  
zilhfung berah a lo hmang ve thin an ti.

Tin, kan naupan lai Ngopa khuaa kan awm  
laiin Zoram nawmzia leh a vanneih bikzia h  
mi a hriih thin a. Chumi mi hriih dan dungzu  
chuan ka rawn ziaak ta a ni. Amaherawh chu  
a bu hi a chhah tehchiam loh avangin ka

ziak kim lo hle a. Chūmi kawngah chuan a  
chhiartute apiangin min lo ngaih hnathiam theuh  
ka dil hlawm bawh che u a ni.

**V. L. Sanglura**  
**Lamka**  
**Manipur South District**



## BUNG 1 NA

Ram vannei tak mai' a, bo'wak leh thli-  
 fim leng vel te chuan a hluiar' lutuka che chite  
 reng reng chu hmun arhmai tiat lek pawh'ah  
 ken ve duh ngai 'loh 'avangin' anni' lahin rawn'  
 tlawh ve chhin 'pawh' an tlin' ngai hatawh 'hek  
 lo. Kawng engkima a tawkte chauh hlir a' ro-  
 relna hmun a nih 'avangin a chhunga mi cheng-  
 te pawh chuan Damlai Pialai an chen bik'  
 thin a Tichuan Kristianna huang chhungan  
 chuan an tlu lut ta dial a. Setana' leh a pawl-  
 te erawh chuan hleih neihha ram tiin an lo  
 chhuahsan ve dial ang lawi baw si a. Thlai  
 chu tinrengte lah chuan' an ram ber leh an ta  
 tak emaw tiin tha ber'ah an lo inchuh' tlang  
 ve hlawn theuh nen Nungcha leng velte tak  
 ngial pawm Zoram timawitu ber'ah tinuam-  
 tu ber nih inchuhin chhum lo chat' lovin' zai  
 an lo vawr ve hlawn baw si... A tawpah  
 pher chuan Rengchal leh Kawrnu leh Ngirtling  
 leh Uleuhte chuan inzaiisakna an dei ta nghe  
 nghe a. An zai endiktate zingah chuan Ram-  
 dang mi tam tak an tel ve a. An pian a-hu  
 lama an la ngaihthlak ngai haub loh chuti  
 tak maia zai mawi an han ngaihthla ta mai chu  
 vannei an intiin thiam ber tia han thlanchnu-  
 ah bik tur pawh chu an hre thei ta haub lo

mai a. A tawpah chuan Miss Lentuchawii te  
 Mr. Lentuchawia te tiin Lawmman pakhatna  
 theuh i hlân mai ang u tiin rawtna, an siam ta a  
 An lawmman hlan turte zingah pawh chuan  
 Ramdang mi awm ve te hian an la hmuh ngai  
 hauh loh chi tam tak a awm leh pek a. An  
 mawi hlawnzia lah chu mahni tawka "Kei ka  
 ni" inti thiau, Zoram boruak thianghlim tlan  
 a seilian tih hriat ngawih, ngawih, en reng reng  
 pawh a tluk loh rim nam hlih hlih Nutling  
 Patling hialte thilalai nâ pawh, thawi dam thei  
 tu, hringlang tlang hnuchhawn a, Pialral zing  
 zin, turte pawhin an pa Pawla hlim taka chi-  
 bai an bûk ve theihna tura an then leh rual  
 ten ngaihhruih nana an lo hman ber, an tel lova  
 khawii hmun mahin mawi an hlawn theih ngai  
 loh, Hlaphuahtute takngial pawhin a maiwna leh  
 a hlutna vawii ni thleng pawh a an la phuah-  
 chhuah zawh loh, tuma sawimawi leh fakder  
 pawh tul chuang lova a bilha tho ngat hlii an  
 chen vena tawh phawt chu Bawlh zing pawh  
 nise enchim hleih theih loh khawp a cheimawi-  
 ta Sappui thiltin tuahrem thiam inti te meuh  
 pawhin a ruangam chu chei leh chuan ngaihna  
 pawh an briat loh avanga an hlimthla tal fo  
 slam thiam ber nih tum an lo hmanhleib tawh  
 thin khawvel Lallai par tlan a inti Dulkiarho

pawhin an vangkhaw zawl a an tawn chauh  
 chu tawngkhawp lovin, an chhingkhual zing  
 zinna leh zelah pawh Dar ang tawn loh chang  
 reng nei lo tur a Lampui chang tluan a an suang-  
 tuah nghilh theih ngai loh, chhiat ni that ni pawh  
 a bang ngai lo, Hnamze tinrengte hlimna leh law-  
 mna ber leh a tlukpui siam thiam hram tum a  
 beihpui surung an lo thlak hnan fo tawhna thin:-

Ainawn par te  
 Aratukkhuan par te  
 Bethlehem pate te  
 Chawnpu par te  
 Chuailo par te  
 Chhawkhlel par te  
 Chalthel par te  
 Dipangpar te  
 Dalia par te  
 Derhken par te  
 Dingdi par te  
 Fartuah par te  
 Na banpar te  
 Nuhlup parte  
 Nihawi parte  
 Nawithang parte  
 Nipui parte  
 Octobar parte

Ngiaú darte  
 Herhse parte  
 Hnahkiah parte  
 Kumtluan parte  
 Kungpuimuthi parte  
 Kiang parte  
 Kawihthuang parte  
 Kawldai parte  
 Lentu parte  
 Lili parte  
 Mualhawih parte  
 Sarawn parte  
 Sirkam parte  
 Tlaizawng parte  
 Thlado parte  
 Tlangsam parte  
 Tawkpui parte

Bhunshawng, parte  
 Par asi, parte  
 Rosi parte  
 Rimenhawih parte  
 Sap pangpar te  
 Senhri parte

Wime parte  
 Vaube parte  
 Vailenhlo parte  
 Zut pawl parte  
 Zan par te  
 Zamzo parte hi

An' hlaifi' taa kambung khata awm the  
 pawha, trawild khawpa, pangpar chitam an hla  
 ta hnur mai chu a dlawngtu te pawh chuan lawm  
 awm, anti em em nghe nghea, amah crawh chu  
 nang ni, ho, bawwk hian in thinlung, Setan.  
 Lama ramda, Pangpar chi hrang heizezai, Ramda,  
 Rambung khata awm ve theimai tura, lo suang  
 tuah ru' tuah tuah hlawn thin te in nih phe  
 chuan in suang tuahna thinlung chung chu  
 a fel thak tih chwawp lehchilhin lo hre nga  
 ang, che, in chhut nasat thinloh vangin, pang  
 par hlaa inhmaih pangngai bawwk kha, in  
 hmaih pah leh ta pek a ni ang chu, vui hla  
 rawp chham, chhuak ta hial mai.

A' chuang ngai bawwk ka chuang leh ta  
 inzai tin, chhiar sak hming koh hlaah lah ka  
 sak hming Sirah nemte puan angin min hnawl  
 Ka sak hming chawi Haulai changsial. Khuave  
 hnaw tinzingah Lawi ang thangtawhhuu, in cha  
 wng chen, Khuangchawi, in Thangchhuah  
 zaudawh, in Zawhzazo tur pawh, ka pu telloh

chuah Sera mu pawh inthur leh bil hlei lawng  
 e. Zarva ianga him ten sakhming lawi ang  
 thang tur, riakmaw valengiang in min vaih tir  
 mah ula Thalvaeh char siktui thiang dawn  
 tur ar angin vaih chang chuang, Lungzurlo  
 te in, kei ka sekhupthur par leh, ka dawn tuai  
 bawh hian, in dangro chu lo hnawn zel nang  
 cho u, ti meuhin arawn chham chhuak ta a.  
 Chutih lai tak chuan, Pangpar bla, phuahtu pawh  
 kha kil khatah a lo thu ngawi ve renga. A na-  
 kin deuhvah chuan Pathian ram thuhrukah hian,  
 thil chi hrang hrang kan awm tambik avang hian,  
 inhmel-briat kim vek pawh a harsa a nih hi,  
 nang chauhlo pawh hi hmaih dang ka la ngah  
 viau ta veang, amaherawh chu thinrim bik mai  
 lovin lo inbengdai ve hrâm hrâm la, i ta bil ngau  
 ngau atan, hun rem chang hmasaberah hla dang  
 ka larawn siam leh dawn nia, tiin a inthiamloh  
 thu nen a hrilh ta nghe nghe a.

Sava chi hrang hrangte pawhin. Zoram  
 Pathianin, a duhsak bikzia hriain, Zoram chung-  
 ngeia, an vanglai hun chu hman ral an tum  
 theuh hlawma. Boruak thihnglim leh, Tuisik  
 leh hlo bet chi tinreng te, Siam tun atawk te  
 hlira, an tana a lo buatsaihsak sa dim diam te  
 chu, lawmnâ chang hria in-

Arawn te

Hnabkhawr te

Bawng te  
 Bemkawng te  
 Buarchawm te  
 Chawngdumasaingho te  
 Chinrang te  
 Bullut te  
 Chawngzawng te  
 Choak te  
 Changhlawi te  
 Chingpirinu te  
 Changkak te  
 Chipte te  
 Changringdiao te  
 Chhemhur te  
 Chhimbuk te  
 Dawithiana arpa te  
 Daikat te  
 Dawkek te  
 Dawntliang te  
 Ngalvapual te  
 Ngawihup te  
 Hmuisen te  
 Chhawlhring te  
 Suklet te  
 Sialsir te  
 Tlaiberh te  
 Tuklo te

Hrangkir te  
 Irlak te  
 Kawlhawk te  
 Kirchuh te  
 Kilttheihrawk te  
 Hmunchhearpa te  
 Kanghlai te  
 Kiawt te  
 Kawlrit te  
 Lalruangase -  
 hnawt te  
 Lailen te  
 Lengder te  
 Muvanlai te  
 Mimsirikut te  
 Muningaldang te  
 Pit te  
 Pengleng te  
 Riakmaw te  
 Rihar te  
 Ruallubuk te  
 Ramparva te  
 Luichukelbai te  
 Vahrut te  
 Vahmim te  
 Vaki te  
 Vamur te

Thloh te  
 Tukkhumvilik te  
 Tawllawt te  
 Tlakawrh te  
 Thlehnhnar te  
 Thangfen te  
 Tiktik te  
 Tuivalawng te  
 Thuro te  
 Thangfen pa bawp te  
 Tiau te  
 Tawktawkawrsen te  
 Tahngai te  
 Tehhek te  
 Vakul te  
 Vapual te  
 Vaawk te  
 Valambawk te  
 Varhaw te

Vamur te  
 Vasir te  
 Vameiparh te  
 Vahui te  
 Vachhem te  
 Vadumdeleng te  
 Vahlah te  
 Vathu te  
 Vaiva te  
 Vazun te  
 Vakhiang te  
 Vahlai te  
 Varung te  
 Vacha te  
 Valeisawt te  
 Vadartle te  
 Vase ek te  
 Vazar te  
 Vazthiawrh te  
 Zirziak te

ho' pawh hian, an theih ang tawkin siamtu chu  
 an lo chawimawi ve hlawm bawk a. An mamawh  
 leh an chakkhai apiang, hnianghnara, an hmuh  
 tur a awm avangin, an pung chak em em a, chu-  
 vangin, Zoramah hian, sava chi hrang pawh a  
 tambik a ni. Ram dangah chuan vawkpui ek  
 thing zawng ang maiin, vak dur dur thih tak

mah ula, Zoram tluka/ sava chihrang tamna leh,  
 in khawvel nun khawhar tak, lo chhain blim-  
 saktu tur che u chu, khawi hmunah mah hmuh-  
 tur in hre chuang lovang. In mit chawngkawr  
 mita, in hmuh thin, an Sa Huan Sava chi hrang  
 te pawh kha, Zoram a tanga a chi an lak te  
 leh, ram hrang hrang ami an khawn khawm  
 mai mai a ni tih hria ula, makti mai lom suh.  
 u khai, amaherawh chu Ripa, a thaw-i-pik thlak  
 thei ang bera an hren tlat an, ni hlawm tih thu  
 erawh hi chu chiang kuangin ka hrih lo zawk  
 mai ang che u, in hriat chian ve zawngin, in  
 ti Pathian thuawi tha.vei roh ang reng hlawm  
 sia chuvangin lai nat inti lutuk bian in tap  
 ru vei kurh kurh dah ang e.

---

## BUNG 2 NA

Engpawh nise Mizoram vanneih bikzia hi  
 sawifiah thiam tawh lo mah ila, sawi lohva  
 tham ral mai mai a ai chuan tlem a-zawng tal  
 chu kan puhchchuak ve reng reng ang e.  
 Khawinge in hriat thiam thaui theihna turin  
 Khuangpui nen zalin kan awi hmasa te te teh ang:-

Theih chang se tih ka nuame,  
 Thaikawi Bawngte,

Hmanah an sawi  
Lal I-manuela vangkhaw zawlah,  
Hria sela Angel var leh  
Serafimho zawngte pawh khi  
Hmawng ang an rawn pem  
Ngeiin ka ring mang e-  
Lal Elsadaia huanah hian.

Khawvel Indopui tum hnihnaah khan Zoram  
chin zai zai hi chu hniak khat te pawh heu  
miah lovin a him pial bik a.

A chhak leh thlang, chhim leh hmar zawng  
zawng chu mangang leh lungaiin an rum a.  
Ral hlau leh buai ta reng rengin an tlan chhe  
zung zung hlawm a. Flanchhe ve thei lo te pawh  
an in leh lo ralin an tihchingpen zawh tawh  
vek si avangin an nunna tal humhim tumin  
ram palai lengah thosi leh vangvat karah hnawm  
tam ring ringawtin an khawsa hlawm a. A  
awm thei deuhthe erawh chuan Zoram an rawn  
pan zel a. Zoram rawn pan ve thei lo chinte  
kha chu ramhnuaiah thosi seh leh riltamin an  
thi phawk phawk mai a. Indo an rem meuh  
kha chuan Silai mua thi ajin thosi seh hlum leh  
riltama thi an tam zawk daih reng a ni. Hman  
lai kan pi leh pu te hun lai kha chuan Tualthattu  
Lal sut a vawn hman phawt chuan a him thin a.

Chutiang baw<sup>k</sup> chuan Indo laia Zoram<sup>am</sup>rawn  
thleng hman<sup>am</sup> phaw<sup>t</sup> chu an him zel thin a ni.  
Chung lai hun chuanim<sup>am</sup> Zoram pumpui hi ei  
leh barah a hniang hmar a.

Ral tlanho chaw khawpkham ei ngai lo phuai  
keng kuang te chuan Zoram boruak thianghlim  
leh a buh leh bal té chu an tlan ta hlawn a. Kar  
khat lek chhung pawhin an mum kung hman zel  
a ni.

Tichuan Zoram chhak lam zawng chu Ralin  
anrawn tutlawm vek tawh a. An hmabah chuan  
kapzut theih mai turin Zoram chu a ding lurh  
mai a. Sipai lah chu ui hum pawh a nei ve silo-  
va. Ralho<sup>am</sup> lah Bel chhunga sa awm ang him  
hi a ni tawh mai a. An Ip<sup>te</sup> pui nghah nan leh an  
rah ven buk atan lah a rem na lai leng. Chuti ni  
si chuan Manipur lamah an leu phei ta zawk tlat  
mai a. Ram dang ho lahin, "Engtizia nge maw ni  
a hmase zawk tur ni awm tak hnahnuntir zawk  
an tam tlat lo, Ralho hi an a dawn ta mai em  
mawni chu le!!" an lo ti ru sup sup baw<sup>k</sup> si.

Zoram mipuite lahin Ral a hnai e tia hlaub-  
thawn an tum mang baw<sup>k</sup> si lo. Ralho nunrawn-  
zie te lah chu sawi lohva lum, keini lam angin  
Ration lah anin umzuitir ve ngai baw<sup>k</sup> hek lo.  
Chuvang chuan an ram lak ami apiang chu an

rinsak nghal zel mai a. (Heta tang ringawt pawh hian ral ho tawrh hlelhawmzia tur chu in brethiam nghal mai ang).

Hitlera thuchah kengkawhtu an nih miau av..ngin Mongolian ho te takngial pawh an inti Mongolian thei tawh bik lova. An rawng em em hlawm mai a. Japanho chuan an Mogolian-pui ngei ngei China te pawh dindawina chhete pawh nei lo ang hrimin an rawn sawisa chhuk buan buan mai a. An ram lak apiangte sum leh pai leh ci leh bar te chu an chhuh nghal buan buan zel bawk a. An duh apiang an that a, hmeichhiate lah chu an hmuh hmasak sak, a tar-a zur pawh thliar lovin an hnuk phar dawr dawr zel mai a. Pheikhawk buna thuamhnaw tha deuh inbel apiangte lah chu CID a ni ang ti mai maiin an that hmiah hmiah zel bawk a. Mipa puitling an hmuh apiangte pawh an man zel a; a thente phe chu rawng tak taka thahte an nei nghe nghe a.

Chin Hills mipa pakhat pawhin, "Ralin min ban man ta chu tan in te an nei ve hranpa silova, an kalna lam apiangah min bruai kaw duah duah zel mai a. Thil phurh tur lah an nei marg bar hek lo. An Silai, leh a mu vel lah mi an phurhtir ngam meuh bawk si lo.

A tawpah chuan an ban kan kokiah an khang a, chu chu mi an puttir ta riŋgawt mai a. Chutah leh mi an hmuhsitzia ka ngaihtuah ta a, ka thin a sa ta phat mai a. Patling ve lem, mahni khawzawlah pheĩ chuanrawn tlak leh khawsa theĩ pawla mi min lo sawi ve thin, an chawm an hraia seilian lah ka nih bik hek loh. Thiltisual azeng pawh ka ni lo, anmahhi duham luattuk vang leh an suahsual tukkhum pawn luat mai avang a heti em em a min han hnuaichhiah bik mai hi - thiante u, tlawmngaihthlak inti ve lo maw i che thut mai ang u hmiang, tia kan rawt lei ka thiante ho lah chuan chutiang thute chu sawi pawh sawi ri suh min tihsan mai si a. Ka thinrim lutuk chu ka inseh ruh teuh reng mai a ni tiin a sawi.

Chutiang khawpa an buai naka lai chuan mipui an thuhmun fo thei lo tih ang ngei ngein ngaih dan inan loh mai avanga thiante a chhe thei ang bera lo hek duh tawk an kat ta nawk mai mai a ni awm e.

Thailand pa pakhat pawhin, "Ral kuta mi tam tak kan han awmkhawm rup mai chu, patlin pui pui pawh hi rilru a te duh ang reng khawp mai a, engemaw hlekah hian kan inhnial leh luai luai mai thin. In lainat tawn viau awm tak

inlainat tawn taka ruangin kan inthik em em  
 zaw hlawm mai a. Kan tanpuite pahnih phei  
 chu an inhmua thiam lo lehzuai bik a. A tawp  
 lamah chuan pakhat zawk chuan a khingpuat pa  
 chu dawtin ral hotupa hnenah a hek ta nghe  
 nghe a. Ral hotupa lah chuan a dik a dawp  
 pawh thlu lovin an hek pa chu a man nghal  
 a, a ka puanchhiain a hnawh a, saiip chhungah  
 a thun a, a hmawr chu a tawn phui ta hmiah  
 mai a. Chutah a mi man pa unaupa ngei mai  
 chu chiu hlum turin a ko ta mauh mai a. A mi  
 manpa unaupa chuan an hekua thu hi dawt a  
 ni e, a ti a, sawi ngial an tum lahin a tawng  
 a ngaibthlaksah duh tawh bawh si lo. Chiu  
 hlum turin a tur chhen mai bawh si a. A mang-  
 ang lutuk chu a tap bungbu vak vak ring-  
 awt mai a. Ral hotupa chuan, 'I chiu hlum  
 duh lo maw? Vei tak che chuan, nih leh  
 khawinge in unau hian kan chhir hlum law  
 law teh ang che u,' a ti leh ta nghal a. chu-  
 tah meuh zawng tuar ngam ta bik hek lo, an  
 nun rawng si a, an ti duh mai tak t k pek  
 pek ang. Kan unauva kan thih chuan kan in  
 chhung lam an ngaihtuahawm lutuk dawn si a,  
 tiin lehlam a hawi a, tap zawih zawih chung  
 leh khur zawih zawih chung chuan a chiu hlum  
 ta nge nge a. Mi thah tur an neih apiang lah

bian en turin mi an phutlui tlat thin si a, hmu'  
 a hreawm thin ngei mai ; amaherawh chu chun,  
 lai hui chuan thil rapthlak teh luaah kan nga-  
 lem lo. Ngaiah kan neih deuh hlawm tawh a,  
 vawi lehkhata inchiu hlum maite phei chu thih  
 na vanneiah kan chhiar zawk mah mah thin  
 Avang chu rawng lutuk leh rapthlak lutuka in  
 thah hi kan hmu ngun leh lutuk a. Sap Sip:  
 an man thenkhatte phei chu thingkungah saruak  
 ngal ngatin an phuar bet a, vawiin angah hian  
 an ban lehlam an tansak a, a tuk lamah a leh-  
 lam an tansak a, chuta an la thih loh tak cheu  
 chuan leh a tuk lehah a ke lehlam tih ang reng-  
 te, riltama inhren hlum thak tih ang rengte,  
 chemtea a bleha inhleh ral raih tih ang rengte  
 hi chu kawla ni chhiarin kan hmu ti ila a soal  
 tampui lovang. Amaherawh chu, tun hnua ka  
 han ngaihtuah nawn leh chang hi chuan rap-  
 thlak ka ti leh hnahnawh ang reng ngawt mai.  
 Tin, chulovah thil thlir nuam lo ber mai pakhat  
 leh chu, mahni thlan tur mi laihtir zel hi a ni.  
 Nikhat chu 1, Ral hotupa chuan hminga han  
 chhiarchhuak leh ta zut mai a, kei pawh chu  
 mahni thlan lai turho zingah ka lo tel ve reng  
 mai a.

Tichuan le thlan zau pui mai chu kan lai

ran ta a. Mahni thlan tur a nih kan hre chiang  
 hlawm nasa mai si a, tha hi a natin a na nga-  
 wi. ngawih reng mai a. Thlan bo han tum dawn  
 ila a theih baw si lohva. Hruia min hlin bakah  
 Silai nen mi'an veng reng baw si. A lungngaih  
 thlak dub ngei mai, rilru hian arbo hi a zawng  
 ram ram reng mai a. Ramtin ram tang kan  
 ngaihtuah a, kan thlansa leh kan mittuite pawh  
 chu hriat hleih theih loh khawpin a tla nasa  
 hlawm a, thi tur theuh theuh, tumah han inhnem  
 thei chuang awm hek lo-i, kan mangang tlang  
 hlawm ble ni tur a ni, kan tawng tlem thin em  
 mai. Mi 12 lai kan ni na a nikhat nilenga kan  
 tawng chhun chu" Tawlh deuh teh," tih chauh  
 hi a ni. Chuti-a ni thum lai kan laih hnu chuan  
 kan zo ta ngei mai a, kan thlan laih sa chu kan  
 thlir vang a, "Aw! naktuk chu hetah hian min  
 phum dawn chu a ni ngei mai tak si a! "tiin  
 kan ngaihtuah ta a. Ka lungngai lutuk chu ka  
 bing chuk chuk a, ka tim uai uai mai a. A  
 thente phe chu khua a lum teh lul nen an lung-  
 ngai lutuk a ni chek ang ang chu chelh ngai  
 khawpa kurte chu : n awm ta nawk mai a. Ti-  
 chuan h'authawng tak leh thinlung khur zawih  
 zawih chung chuan a ni lina khua chu kan nghak  
 var ta a. Chhak lam kawlkil atangchun ni chu  
 a rawn chhuak eng ta suar suar mai a. Kan

thlir thin a, mawi hi ka ti ta em em mai a. A  
 mawina ringawt mai chuan ka thinlung a luah-  
 khat a, ngun em emin kan en thin a, a laipui  
 ber chuan a hna pawimawh tak mai chu tin  
 loh hlau ni awm tak hian leh lam leh lamah  
 a zungzam chu samzai tiat lek lek hian mawng  
 vawm ba ang hrma tul hian a lo phe vat vat  
 mai a. Ka rilru te te chuan nuam sipin emaw  
 eng hi mi i lo pek chhuah thin tih nak a lain  
 buai leh hah phelengin a nih hi i eng hi mi i lo  
 pek ve thin nile, i duty i zawh hunah pheh chuan  
 i chau ve hnawk ta ve ang ka ti rilru neuh neuh  
 a. A chang leh "Aw, ka chhungte pawhin an hmi  
 ve awm ngei si che a. Ka thihna ni tura rawn  
 inher chhuak i nih an hre pha ve awm si  
 lova, an hriat lohna chu atthlakah han chhiarsak  
 dawn rawk ila, a ni thei bik mang bawk si lo  
 An hriat loh che avangin vawiin ni chu chhawr  
 hnemhnan che tumin an phe ve chhen awm tak  
 si a, nakin lawka an mittui tilla tu tur i ni  
 tih chu han hre ve sela chuan anchhe tinreng  
 pawh an khumtir zawk mai mahna che. Mihringte  
 hian kan hmaa thil lo thleng tur hi kan hre lawk  
 lo teh zawng, a nih hi. Aw, chungtura ni, a  
 mawi pawh chu i lova mawi teh reng em. Ni  
 danga ngun tak pawha ka lo thlir that duh  
 ngai loh thin vei che nen, vawiin chu lung i

tilengin i va. thlak hlelhawm teh lul em. Keiin  
 i mi hmangaihna chu lo hre thiam tawh thin  
 lo mah ila engahnge nang tel hi chana hmangaihna  
 leh khawngaihnaa ka nunna hi min pawhsei  
 sak leh hram loh ni. Darlan hla lek pawhin  
 lo chhuak tlai ta la vawm na ka tan na na  
 na chuan kum sangkhat a. pawhin a duhawm  
 zawk dawn asin. Engahnge sangkhat chu chhuak  
 lo pawha i lo awm ve mai loh ni?" ti reng rengin  
 ni ringawt chu ka kawm ta a. Ka thian pakhat,  
 hmana a thianpa dawta hektu ka tiha khan  
 inchhirin awm a lo chum ve bawh si. "Enginng  
 min mawha ka lo hek tak kha ni, an thah em  
 ka rin loh vanga hek kha ka ni ngei mai a.  
 Ka va inchhir teh lul em. Amah ka hek avanga  
 ka sual mawh phura thi ve turte pawh ka ni  
 ta ve ang Kei aini a lianin a chak zawk bawh  
 si; Pialralah engti sakauvin min lo nghaisa tak  
 ang maw", tiin a rilru chauh pawha ngaihtuah  
 thei lovin Pathian thu Sermon takin a lo Ser-  
 mon ve chhen bawh si. Lainatna hmel pu  
 niawma min han melh der eihlu lah pakhat  
 mah hmuh tur an awn bawh si lo. Kan hma  
 lama thlan an lo laihtir tawhte lah pa  
 khat mah thah hmaih an neih kan la hre bawh  
 si lo. Chuvangin himna kawng tur chu dapa

han dap chhin chiah pawh ka ruet lova. Tichuan ni chu a lo tlangsang ta deuh deuh a, kan hma amite an lo tih tawh thin ang bawkin duhsak bik ni awm takin thlanlaiho chu chaw tui tak mie han hlui ve ta ngei mai a; mahse tuman b rkhat te pawh kan bar chhin lo. Chaw eikham atanga hun rei vak lovah chuan thawl taka tingmit thliah chuang chuan sipai pahnihin min chhawm kawi ta diah dian mai a. Kan thlan laibra hmun chu kan thleng ta a. Thlan ko tlangah chuan min kah hlum hun chu nghakin kan intlar ta dal mai a. Tichuan min han kap tan ta a. Vawikhat kahah pahnih te pathumtein kan tla zel a. Kei chu a hmawr bera awm ka ni bawk a. Ka hnung lama mi pathum an la awm chhung chuan an rawn kah leh veleh ka zuang thla ve vat ang a, thi awmin ka awm ang tiin ka lo inngaihtuah hman a. Tichuan an rawn kap leh ta ngei a, chu ve leh ka zuang thla nghal vat a. Ka hnunga mi pahnihte chu ka tlak khalh a, ka hlauthawng lutuk chu ka thidang ta a. Rei tak hnua ka harh leh hnu chuan mi kaptute chuan min lo tinsan tawh a. Tichuan ka tawngtai ta ngat ngat mai a. Ka pang kham te pawh chu hre changlek lo khawpin ka tui ta a.

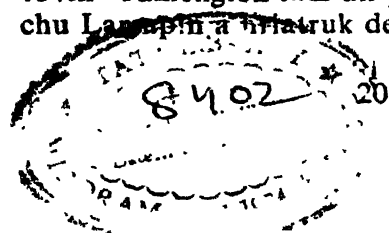
Ka tawngtai ni cog zak mai a. Tlai ni tla suar  
 suarah chuan nu pahnh hi an rawn tawng thum  
 leh ta bal bal ni a. Thlan ko tlangah chuan  
 an rawn dat a, lungte thilin ni rawn vawm  
 er er a, tichuan min kalsan leh ta mai a. Chuteh  
 zawng la thla a muang ta hui mai a. Him  
 dama chhuah leh theh ngei pawh chu ka inbeisei  
 tak tak ta a. Chuta tanga rei lote chinah chuan  
 khua a rawn thim zui ve ta bawka Thawm  
 dim tak chuan ka insut mawlh mawlh a, ka  
 insuh zawhah chuan ka thiante ruang chu chubai  
 ka han buk kim vek phawt a. "Pathian zara  
 him dama chhuak leh thei ngai te ka nih chuan  
 ka theih hun hmasa ber apiangah i chhungte hne-  
 nah i chanchin leh i thlan hmun hi ka rawn hrilh  
 sak dawn che nia" tiin an ruang chungah ka  
 intiam kim vek bawka. Tichuan thawm dim  
 thei ang berin thlan atang chuan ka vakchhuak  
 ta them them a. Hun rei fe chhung chu a tleng-  
 in ka tleng a. A ralmuang deuh tawh a ka rinna  
 hmunah chuan ka ding ta hlawl mai a. Ka riltam  
 nen, ka hlauthawng emawni, ka lawm lutuk  
 emawni zawk dawn ni, ka awm dan pawh ka  
 sawi thiam lo. Ka bula changel chu kut ngawtin  
 ka kheh a, ka fep nghal ta bawrh bawrh mai a.  
 Hnim bring ka hmuh apiang leh chu ka zut a, ka  
 hmawm nghal bawka. Tichuan Zoram hi thi

lova ruangin ka rawn thleng va thei ta a ni" tiin a sawi ve bawk.

Tawnzang khaw pa pakhat pawhin, "Kan khualzin chu thlanu... takin kan kal vei dam dam a, Ralho chu kan lawk ta thut mai a. Min man nghal a, Run kan awipang chhengchhe lamh chuan min kalpuita a. Awi bakbarek lai tak maiah chuan min an vaw ta zawt zawt mai a. kei chu vawikhat vuaknaah ka tlu der mai a. Ka lum lui ta chiam mai a. Silaiin vawi hnih lai min rawn kapzui tak na a, mi fuh chuang lova. Tichuan Run lui ka lum thleng a, ka hleuh kai nghal vat a. Pathiau zarah himdamin Zoram h ka rawn thleng ve thei ta hram a ni," tiin a sawi ve bawk.

Kan thenawmte tawrh nasatzia chu sawi sen rual a ni chuang lovang. Amaherawh chu heng tlemte ka rawn tarlan tak te pawh khian Mizoram vanneih bikzia chu a lan chiantir em em thova ni. Ralho Mizorama rawn lut lova Manipur lama an pheih leh zawk chhan te pawh kha te Zoram venneih vangah kan puh lo thei lovang.

Manipur lam an pheih kha Imphala lut mai lovin Tamenglon lam an pan a. Chumi thawm chu Lamapin a hlastruk deuh avangin a fiah turin



Bawrsap leh A-san Ri e PL. Khat a tir ta a.  
 Chutia an kal ta chuan thuam phurte leh Rahsi  
 pa pakhat an hn asakti a. A hmasa ten Tameng-  
 Dak Bangla an va thleng chu Japan Sipaiho an  
 lo awm ta huang mai a. An thil phurhte chu  
 an lo chhuhsak vek a. Anmahni pawh chu an  
 khuahkhirh nghal bawk a. Bangla chu tuma  
 awm lohna in in awm tekin an tiruak ta a. A  
 velah chuan an biru a, tichuan Bawrsap leh a  
 thuihruai te chu an lo thleng ve ta a. Bawrsap  
 chu a hah bawk a, a mu zai nghal a. Chuti lai  
 tak chuan Japanho chu an lo lut ta that mai a,  
 "E khai, unaupa engatinge i mut veng veng mai  
 le, tihtur a tam tehlul nen," tiin a kai tho va,  
 thu an zawt nghal a. "Imphalah British Sipai  
 engzatnge awm," an ti a. Bawrsap chuan, "Ka  
 hre lo," tiin a chhang a. Japanho vek chuan  
 "Imphalah Bawrsap hna chelh hialin i awm si a  
 a, dawt i sawi a ni," an ti leh a. Bawrsap chuan  
 "British miin dawt kan sawi ngai lo," tiin a chhang  
 leh a. Tichuan an sawisa zui ti a. An pinuarbet  
 a, an Butin an chhir thuai thau mai a. A  
 zawhah vawk zang kan thlu ang hian a zangti  
 an han thlu sak leh ta a. A na ti lutuk chu  
 a awnin a awn ruah ruah mai a. Tichuan kha-  
 ruah an thlak a, a a Sipai hruaite pawh chu an  
 that vek a. Hemi an thah ho zingah hian Mizo

Tlangval, Thangzachina pawh a tel ve nghe nghe a ni. Imphal khawpuite pawh chu an ralsai a, Meiteiho chu a biling a balangin an tlan chhia a. An in leh lo, ro hlu tak tak te an chan bakah nunna hial chan phahte pawh tam tak an awm a ni.

Ralleng khawpui Kohima lama che pawl te pawh an rawngra hle mai a. British Sipai nen Kohima khawpui chu an inchuh ta a. Khaw-liah chuan kal pawh kal hleih theih loh khawp-in mitthi ruang chu a kaw kalh rem ran mai a. Ralleng ho lahin an tuar nasa ngiang. An tawrh nasatzia chu sawi thu pawh a ch'eng lo. Sawi kher kher pawh ngai lovin lo suangtuah ve mai rawh u, lehkhabu dangahle pawh an ziah tawh kha. Chungte chu lo chhiar ula; rap-thlak inti lutuk anga in tim uai uai mai ang.

A ualau zawk leh an hnaih zawk chu nghaisa lova, a biru lam lam chu engvanga va pan zawk nge an nih? Mak inti ve em u. A mak em a, a chhan lo dap kual vel mah teh. In tawngtai fo thin te kha Pathianin a lo ngaih-thlaksak ru reng thin che u te pawh a ni ang e. Chuvangin bang lovin lo tawngtai zawm zel mai phawt teh u.

## BUNG 3 NA

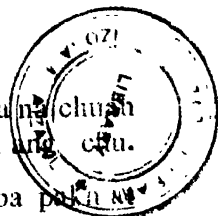
Ka sawi tum ber leh he lehkhabu ka siam chhan ber chu Mizoram vaneih bikzia thu hi a ni. A ram chheh vel leh khawvel pumpui han thlir hian Ram vannei ber a ni tih chu a hriat theih nghal mai a. Ram dang zawng zawng an buai nuai nuai lai a Ral hmel a hmuh ve chhun chu Khuangphah khua leh Teikhang khua a tlem an luh ve kha a ni lek fang ang. Khuangphah khuaa an luh tum chuan, "Hei kan ram chin a ni e," tiin Flag pakhat chuan han tar ve naran chu a ni awm a. Tuman kha-wih lo tur leh la bo lo turin thu pawh an than nghe nghe a. Mipui chungah erawh chuan harsatna engmah an thlen lo. An eichawp tur thil vel tlem an dil a, an kalkiansan leh dial mai a ni. Chutia an kalkian vele chuan Khuangphah khaw Lalpa chuan an Flag khai chu a la lawk a. Aizawk Bawrhsap hnenah a kal-pui ta daih mai a. Aizawl Bawrhsap chuan Pasaltha leh mi huaisen tiin Tangkapui a lo hlan ve leh et bawk si. Ram vanneia cheng tih takah kan Tangkapui hmuh dan to hi a awlsam bik thin teh zawng a nih hi. Ram dang miin Indo-

naa an Tangkapui hmuh ve dan te nen khan lo khai khin ve mah teh u. Zoram mite hmuh dan chu awlsam inti bik lutuk anga, thli chhem zawngin in nui bak leh ho mai ang.

Teikhang khuaa an luh tum erawh hi chuan an Lalpa chuan Tlangau a kova, "Sawrkar thuamhnaw in kawlrang reng reng kha chu ram-hnuaiiah thukru vek rawh u, Ral an lo lut e," tiin a autir ta a. Chutia an au tahtir chauh chu Japanho chuan "Enge i sawi" tiin an beng thawi ta thuak thuak hlawm mai a. Tichuan ar leh artui te chu an dil ta a, an thil lak apiang chu a man an chhiar ang zelin an leisak ta a. An pawisa pek erawh chu anmahni Japan Note a nih miao avangin indo rem hnu pawh khan thlengna tur awm ve si hek lo, tun thleng pawh hian kawl an la tam ta ve ang. Tichuan zan pawh riak lovin an kal kiang leh ta diak mai a ni. Ram dang chu ni se tihbuai emaw thah hial emaw pawh an nei mai thei asin. An nunrawn tehlul nen, Mizoram chhunga nih tak mai avanga engtiziaa ngilnei em em anga rawn leng leh tlat si nge an nih? A chhan bawh chu han dap kual nawn leh teh u khai, puh tur in hre teh reng emaw.

A dang pakhat kan sawi leh harm teh ang. A sawitu nih pawh hi nuam lo hle thin tak mahse hriat hi in chak ve hlawm ang reng si a.

Chuvangin a hmui pui pu ta na nang chuan  
kan sawi leh zuap zuap mai poh a ni ang chu.



Karen ram atanga rawn tlanchhe pa pakhat  
pawhin, "Kan khuaah chuan rawn lut ta ngai  
mai a. A hma zan pawhin kan hlauthawng  
rilru reng tawh a, thin thi pawhin kan mu ngam  
tawh lova. Chutia an lo lut ta thut mai chuan ran  
an hmuh hmasak sak chu an rawn aith  
nghal zawt zawt maia. 'E, heti a nih chu a  
mihring pawh mi an dim dawn loh hi, kan  
chhe vat ang u,' kan ti a. Tichuan kan mu chu  
sawk sawk a, kan chaw hmin sa kan ti a,  
hak lai nen chauh thimthamah kan pat te ti  
ringawt maia. Khua atanga Mel nga kan  
hnu chuan khua a thimin kal vel a harsa te  
a, tah chuan knawvar kan nghak ta a. Kna  
wvar veleh chuan kan kal tan leh ta a. A  
liamte chu a zawha han zawh ngam chi zuo  
ni hek lo, ramhnuai kawng te tak te chu a  
zawh ta zawk a. Thui fe kan kal hnu chu a  
lamlian kan pawh leh a. Kawng lai tak te  
chuan nu pakhat hi zangthalin a lo la  
a, a nau chuan hnute a lo hne bawh a  
kan thleng chu kaihthawh mai kan ti a  
a, a lo thi der tawh mai a. A pame  
chu a lo la lum ther a, riltama thi ni

a ni. Naute chu kan chhaih deuh a, tawm cheih  
 cheih chung hian a nui ver ver a. "Aw ! i chan  
 tur i hre pha tak si lova, i lainatawm reuh  
 mang tak e a," ka tih lai chuan ka lung a chhe  
 thut a, patling meuh rawl chbua hin ka tap ta  
 hawm hawm mai a. Kan nu pawh chuan a lo lainat  
 ve nasa mai lo niin," I hruai ve mai ang u a  
 ngaihtuahawm dawn reuh em mai" a ti ta nghe  
 a. Mahse kei chuan puak leh kaih ka faw  
 si a, chu achhapah ei tur engmah kan nei  
 baw k si lo nungdamin kan inthlen chuang  
 lovang tiin ka remtihpui lova. Tichuan kan  
 kalsan ta a. A lan theih chhung zawng chu kan  
 leh hawi deuh reng a, ngaihtuah a tisei duh  
 ngei mai. Kan fate thlengin kan ngaihtuah tlang  
 hlawm hle a ni ang, chumi ni chuan tumah tawng  
 peth reng kan awm lo. Kan inhnip ru tliar tliar  
 hlawm reng a. Tichuan tlai chu a lo ni leh ta  
 reng mai a. Riahbuk kan siam a, kan mu ta a.  
 Kan nu chuan, "Nichina kan naute hmuh kha  
 tunah hian engtin tak la awm ang maw," ti reng  
 reng hian a rawn tap chhuak leh phang thin a.  
 A muhit thei reng reng lo mai a, a tuk khua a  
 var ta chu kan nau te chu riltamin an tap ta  
 chuah chuah mai a. Kan chaw funte lah chu  
 ei zo vek tawh si, mangan chu a bulah kan tan

leih lawih chauh ni hian a lang ta mai a. Chutah zawng kan nu hnenah chuan, “En ta che, kan naute hmuh kha hraui ve ta ni ila, engtinge kan enkawl tak ang le. Kan fate pawh hian kha naupang chan ang lek kha an rawn chang ve lo-  
vang ti thei tunge awm? kan tih tak hial hnu chuan a ziaawm ve ta deuh va. Tichuan mang-  
ang tak chungin Zoram hi kan rawn thleng ve thei tawh a ni,” tiin a sawi ve bawh.

Chutia Mizoram chheh vel zawng zawng an rawn hnawh tiau vek chuan Mizoram chhungah chuan khawvel mite zawng zawng mit chu a fu ta thuap mai a. Engtikah tak Mizoram chu Ral kutah awm ve tak ang maw. Ram vanncia cheng intiin an thlamuang vei viau hlawn a. Engtikah emaw chuan lungngai mangangin an la rum ve ngei ang an lo tih ruk sup sup lai chuan, he khawvela thil la awm ngai hlek lo, thil mak tak mai, Atom Bomb chu an siam chhuak ta ruau mai a. Hmelma lam khawpui thenkhat, Hiroshima-ah te Nagasaki-ah te an han thlak ta dum dum mai a. Chu veleh Mizoram hrula hmelma awm chu an chhuak ta ur ur mai a. “Mizoram kan hnaih lutuka, Pathianin min hren ta a nih dawn hi” ti niawm takin Zoram chu bak lengin an tlanchhiatsan ta dawr dawr mai a.

An duham leh an suabsual luatah malsawmna chu han dawng tlak ni lul hlawm hek lo. An tlawm ta duai duai mai zawng a nih kha.

A kil lehlamah Hitler-a lahin a suabsual tukkhum pawn luat leh a thik thu chhiat atthlak ber chu hmangin a theih loh pui tur Pthian hnamthlanho suat mang a lo tum ve rawl nen. A tawpah phei chuan a thin lung chhung Kaisara lalna ram chu amah leh amah inzahpuiin a lo insuat bo ve ta ringawt reag a nih kha. Japanho lahin Sal mante enkawl dan tura, U.N.O.-in dan a zam te hial pawh an bawhchhe ngam a. An sal mante chungah an rawng em em a. Indo zawha kan lamin an sal mante an enkawl thatzia an han hriat leh hnu chuan an inchhir huuhnawh leh em em ang lawi si. Sebo huua se kawng khar chu saw saw hlawt ta chuang si hek lo le, vawiin ni thleng hian leiba rulin an hmanhlel ta mai zawng a nih hi.

---

## BUNG 4

Chutia hmelma lam an han tlawm ta duai duai mai chu Zoram mite chuan ka huan thlai chhina thar ta ti ni awm fahran hian Tuikhiang ami te Chikhazang a mite kan lam leh hmelma

lam kalsan, thil hlu tak tak mai te chu an pusum tel ta tawk tawk mai a. Dar tha tak tak te, Laipui kartut ruak te, Parachute te, But te, Kawmawl te Sipai thua hnaw chi hranghrang te leh Motor part te chu an thiar ta huai huai mai a. Ka pa lek pheih hi chu inah zan khat chauh a riak hman a, a kal leh thin a. Englai maha kan la ei phak ngai loh sa tin chi hranghrang te, thei tin chi hrang hrang te, Aieng tin lianpui pui te, Sipaiho chhang kanna ni awm tak thir bel lian pui pui kurtai er nana tha fahran te, Mistiri thuam chi hrang hrang te, Thir chakai te, suahdur te, bawngnhnute tin te chu a dai hnai buh thiar tlut tlut reng mai a. Parachute pheih chu a hlang ngata vawi hnih lai a phurh avangin kan chhangchhiat berh chung zawng chu silhfen kan tlakchham loh phah nghe nghe a ni. Chung lai chuan Tuikhiang leh Chikha depa awm kan ni bawk a, mikhual chu zan tin pahnih atanga pasarih thlengin thlen loh zan reng kan nei ngai lo.

A buaina lamah kel-e-awl hlah si, a hlawkna chauh lo pusum tel tawk tawk thintute chu Mizoram mite chauh hi an ni. Indona tuar ve lo te pawh lo awm ve ta teh reng pawh nise, a hlawkna

zar erawh chu tuman an zo ve pha ngai lo.

Chuvangin kan Zoram hi chu tuman ram vannei berah lo chuan i chhiar lovang u. Kan ram chhehvelte nena han intehkhin chang pheih chuan chan tawkah lung a awi veng veng mai thin zawng a nih hi.

India leh Pakistan indo tumte pawh khan Pakistan lam kha chuan luhlul la rawn chhuah leh bram se chuan Zoram chhim lam chuan maian chan pawh a tluk lovang. Lunglei tlanga laipui bun kha an sawi thawi thuak tuak hman tawh a. Tlabung lama nunauho lah kha engnge-maw thulha vaivawih ang maia ranga inthiar chhuak thei mai turin thu pek an ni hman bawka. Khaw filawr deuh thenkhatte pheikha chu an buai ru hman hle nghe nghe a Chutah meuh chuan khawvel sorkar dang zawng zawng pawhin a mak an tih hial tur thil mak a lo thleng leh ta tlat mai peka. Pakistanho ralthuam leh Ration thla thum pawh phang lova ei tur leh hman tur neisi chuan tlawm thu an puang ta dum dum mai a. Chutia Mizoram a kankai hlau ni awm tak mai a an tlawm ta duai duai mai chu Tlabung vela Mizo-ho chuan Sipaiho thil, tlansan leh an haw turin an ei sen loh leh hawn sen

loh an kalsan te chu an pusum tel leh ta  
tawk tawk mai a. Chutih laia Pakistana Lal  
Elsadaia huan mi awm ve te lah chu an din-  
hmun thlalerzia te lah tukhaw hairual ni hek  
suh. Nuai chimih barh tuma uite vawih khum  
ang mai a lo vir ve chhen lah bo lo. Anmahni  
ho ngei pawh chu Pathian hnam thlan an nih  
intheihngihl ram ram khawpin an mangang  
hman hlawm a. Chutah zet zawng Pathianin a  
hnamthlante an ni tih chu haider duh ta miau  
si hek lo le, Aigupta ram atanga Israelho a hruai-  
chuak ang bawh khan a hruaichhuak leh ve ta  
dial hlawm a. An tum ram, an Kanaan ram  
mawi chu him takin a hruai thleng ve leh ta a  
ni. An ni awm ang key-a hnam dang awm ve  
te chu an hup mit barh ang lawi bawh si An tlem  
zawkin nunau pawh an awm ve si lo. Insaseng  
chu awlai zawh awm tak, engvanga hupmit barh  
theiha awm bik nge an nih? Ram vanneia piang  
an nih loh vang em ni ang? Ram vanneia pi-  
angte hi chu Siamtun a ensam phal ngang lo  
kan ti mai dawn lawm ni? Pakistan te pawh khu  
Zoram nen lo inri kher kher lo phei se chuan  
tlawm mai bik kher lovin hnehna Lallukhum te  
pawh an khum ve zen mahna. In chhiar tawh a-  
tang khan ngaih dan lo siam ve tawh mai ula, a

fiahna crawh chu chatuan rorel hunah. Lal i. manuēla pūan kan la ngaithla tlang zawk dawn nia. Pathian Lehkhabin "Ram thuhruk ka nei", a tih vei fo thin pawh hi Mizoram tluka ram tha hi khawiah thuhruk tur va hriat bik leh loh tur. Mi Tianghlim lawr hunah pawh Mizoram baka ram Tianghlim hi chu inngah-khawmpa tur khawiah awm chuangin ka ring lo. Heti angkhawpa ram tha leh vannei hi khawilamah nge awm bik chuang ang le? Ram dangte nen lo intehkhin ve zel mah teh u. In vanneihzia hi Pathian chungah in lawm leh lutuk ang a, chho zawngin fing sarih lai in lum mai ang.

---

## B U N G 5

Hman lai chuan Lunglei lam zawng hi tuna Bangladesh kan tih takah khuan an bet thin a. Engemaw chin atang khan Mizoramah hian an hruai lut ve chauh a ni. Heta tang hian kan ram chu Bangladesh nen a inzawm reng tih in hre thei nghal mai ang. Amaherawhchu vanneihna lamah a inthlahzia si chu mak ang reng tak a ni. Tuna Bangladesh chan lam zai zai khu chuan thlasik ang maia khel lovin kum tin thli chhia an tuar ziah a, 1961 kum phei

kha chuan a hluar leh zual bik a. Thlipui chuan  
 tuipui chu bir tak maiin a chhem ta hom hum  
 mai a. Li mawng a zu thleng a, a rawn lauchhuk  
 leh chuan tui kha kawrah a rawn hufang a,  
 tuiin a funin a rawn fuan ta a. Tichuan Feet 20  
 a sangin thliarkar pakhat mi singsarih bawr  
 vel awmna chu a fang ta dul dul mai a.  
 Tlanga a va insawh khawh a lo kir leh lam chuan  
 an tuihnih leh hlak a. Ran thi leh mitthi ruang  
 chu tuipuiah chuan an lang sup sup mai a.  
 Chu chuan hri thalo pui pui a rawn paw chhuak  
 leh a. A ram pumpui mai chu a mau hlawm  
 a, an thi phawk phwak mai a, Chu thliarkara  
 awm pa pakhat la dam chhun chuan ti hian a  
 sawi :—

Kan unau chu sal rual tak mai kan ni a.  
 Kan in pawh tha ve fu, a chhawng hi a ni  
 nghe nghe a. A hnuaiah chuan kan awm vek  
 a, kei chu thim thet tletah chuan in chhawngah  
 ka lawn chho ta a. Veranda-ah chuan ka han  
 ding a. Thlifim a thaw veng veng a. A eng  
 deuh rii riai bawh a, Hmalam hla tak chu kan  
 thli ta a. Tlang lianpui mai hi lo kal muai  
 muai mai hian ka hria a. Ka mitvai a nih  
 tak-in tiin ka mit chu kan nuai a. Kan ennawn  
 leh chu a lo huai ta khawp mai a. Ka chhungte

hnenah chuan, "Rawn' en ve teh u. Saw tlang a lo kal muai muai mai" tia ka au zo chauh chu ka leng ta lawp mai a. Kan huan kuhva kungah chuan ka inham tang a, ka leu ta lawp lawp mai a. Ka thaw chham bakah ka ban a kham bawk si. Ka mangang nasa khawp mai a. A hlimchhawng chuan ka chhungte chu rak deuh teng tung hian ka hria a. Tui let nge ni ang a, thlichhia tiin ka ngaihtuah nasa ta khawp mai a. Tui let a nih chuan zawi zawjin ka awmna te pawh hi a rawn chimpil mai awm si a, Tlan chhiat ngaihna a awm mang bawk si lo, a lungngaih thlak mange aw tiin ka Pathian ALA chu kan ko lauh lauhva. Thlichhia a nih erawh chuan nep lam a pan tawh niin a lang bawk si a. Ka pathian ALA zarah him dam-in ka chhuak leh em ang chu maw ka ti rilru neuh neuh bawk a. Tlema a nep deuh lai chuan ka diar veh chu ka hlip lawk a, kuhva kungah chuan a ngheet thei ang berin ka inphuar bet ta tlat mai a.

Tichuan hun rei tak hnuah chuan a ri hum hum te leh a thaw vuk vuk te chu a reh deuh ta bawk a, chhuk mai chu ka tum rawk a, tui hlii a lo ni ta mai a. A thim zia lah chu aimit thlawn an sawi chu nepte hi a lo ni ta mai si a. Ka tihngaihna bre lo chu ka lawa leh a. Thil rapthlak ka chungah

lo thlen<sup>3</sup>ti hre reng mah ila, ka chhungte  
 chhung luma awmna fam chu him vekin ka  
 awmpaw rin ringawt mai a. Ti-chuan rawl  
 awp tawpin mi rawn tanpui rawh u tiin ka au  
 chian mai a. Tumah lahin chu e kha e an  
 awn ti duh hawk si lova. Ka thin-rim lutuk chu  
 awng chhe tak tak tein ka au ta a. Chutia rei  
 giel ka auh hnu chuan khua chu a rawn var zui  
 e ta a. Kuhva kung atang chuan ka chhuk zui  
 e ta a. Kan in chu ka zuk lut hmasa ber a.  
 ui chu ka thin thlengin ka dai a. Ka chhu-  
 gte. ruang chu a lo lang sup sup mai a. Rap-  
 tilan a ti em em khawp mai a. A tirah  
 hia<sup>3</sup>ka la harh yiauva. Tahna changte pawh ka  
 hre nghe nghe a. A rei tulh tulh a, ka buai  
 a tulh tulh mai a. Ka mang ni te hian ka hre  
 a. Ka chhungte ruang ka hnuhkhawm sa te  
 hu mang lam mai mai a a taktak ang zia zanga  
 chet te chu a atthlak mai mai e ti toin kan  
 lek darh leh vei thin a. Khawinge na ka hre  
 eh reng em kan infiah teh ang, na ka hriat  
 chuan mang mai chu ka ni lovang a, na ka  
 hriat loh chuan mang mai mai ka ni tih ka  
 hre nghal mai ang ka ti rilru a.

Ka ban chu kan seh thi ta sawr sawr mai  
 a. Na chu ka lo hre na meuh mai a. Mang

mai chu' ka nih si loh hi maw tiin ka buai zuan  
 leh ta sauh zawk mai a. A chang leh ka nuihte  
 an za vei thin, a chang leh rawl tawp tawp te  
 in kan zai vei thul. Awm ngaihna reng hi k  
 hre lo mai a. Chutih lai chuan c handamn  
 lawng a rawn thleng ta a. "Dam in awm em  
 tiin an rawn au lang lang mai a. Chutih lai ta  
 chuan ka rilruah hlauhthawwna lian tak a rawn  
 lut leh ta thut mai a. Ka pu damlaia thawnthu  
 min hrilh thin chu ka rilru-ah a rawn lang ta a  
 "Mitthi khuaah chuan mi nungte hi an haw em  
 em mai a. An hmuh phawt chuan a <sup>hlu-jaw</sup> <sup>hlu-jaw</sup> a,  
 an zinga tel ve turin an tihlum thi <sup>hlu-jaw</sup> <sup>hlu-jaw</sup> Pathi  
 hrilh thin a. Chumi ka pu thawnthu <sup>hlu-jaw</sup> <sup>hlu-jaw</sup> a  
 hmun chu niin ka ring tlat mai a. Hawina lam  
 apiang lah chu ran thi sawn leh mihring ruang  
 hi alang sup sup mai si a. Chung chhandamna  
 lawnga rawn chuangte pawh chu Thlahrangho  
 volantiar an nih ka ring zo ta vek mai a. Tlan  
 chhiat ngaihna ka hre bawk si lo. Ka hlau lu-  
 tuk chu ka khur ta zawih zawih mai a. Tichuan  
 lawnga chuangte chuan min rawn hmu ta a. An  
 lawnga chuang ve tur chuan min han hui a. U  
 puar koh ang mai huan ka hla deuh du du zel mai  
 a. A tawpah chuan min rawn manlui a, an lawng-  
 ah chuan min hnuk lut ve ta a. Chumi chin

zawng chu ka hre thei a, Nikhua kan hriat leh hnu chuan Damdawi inah damlo kawr nen ka lo awm reng tawh," tiin a sawi. Tichuan ram hrang hrang atang chuan tanpuina a lut ta zung zung mai a. Sikhawnhan te chu a bel belin ram tin atangin an thawn lut ta zung zung hlawm mai a. Chung mi ram tanpuina te chu ha mai phallovin an hralh leh chhawng a, ei leh bar lei nan an hmang ta zawk a.

Amu  
min behni ramah chuan inleisaktu tur awm chutlan lo le, Mizoramah te an rawn hralh a. eakhehahh nangnin tlawm tak takin in lo leisak thin. Chuvangin mi ram vanduaia chu nangni chuan silh leh fen ngah nan in lo hmang leh ta et a nih chu. Tuna in kawr thulkhung chawlhnia inchei nana in hman thin te pawh kha chung an vanduai lai a mi ram tanpuina te chu a ni ta ve ang. Mi ram hlauh chu nang nin hlepah lo chhiar ula, an tangkapui lo dawn sak leh mial mial mai ula a ni mai.

Heti hi a ni kan chhehvel ten buaina leh vanduaia an tawh san poh ve leh kei ni ram hlawkna pawh a lo sang ve leh zual a ni. Lunglei bial te pawh hi tun thlenga Bangladesh - a la bet chu nise tun ang reng hian an dim bik lo mai

thei a ni. Zoram leh a mi chengte chhiat hi chu Siamtun a remti ngang lo niin a lang. Thi chhia leh lirnghing te lehzal pawh hian an rawn tlawh ngam ve zen zen lova. Engngemaw chang a huaisar deuh leh a pawngpawrh zual deul ten an rawn tlawh ve zeuh chang pawhin Zoram an rawn thlen meuh hi chuan an zal rawil zel a. Tawrh hlelbawm khawpa che nga i an awm ve ngai reng reng lo Boruak chhe tleng fai tawh lekin an intharfihlum leh d' thin Krista Lalbera kan thlan chinah a w en chuan buaina rapthlak tak mi ram tawj a chu vawi khat te mah kan ram hi chPathian tawh ve ngai lo. Chuvangin ram v nnei be leh Pathian ram thuhruk ngeia cheng kan n tih kan hriat theuh theihna turin a ziaak meuh vin ka rawn tarlang ta a nih hi.

---

## BUNG 6 NA

Englaimaha ka theihnghilh ngai loh tur leh la ngaihtuah chang mai pawh a tah leh ha thial ka lungngaihna chhumpui kara mi lentir thintute chu Zampi khua a Khristian hmasa ber pawl leh tihduhdahna hial pawh tuar khawpa Krista Pasal tha hlun chhung, Ka pa Thangkhana te chhung kua mawih mai kha an ni, Zanlaiah chuan an

pa ber chuan an nu beng bulah chuan, 'Kan  
 thenawmte thawm chu i hria em ? Tap te mitthi  
 ngaia chiau vawng vawng te leh hliampui tuar  
 tih hriat fahrana keipui aw tiat tiat a rum hum  
 hum te chu i hria aw ? Kan naute ber kha  
 han pua la, a dawttu hi keiin ka pua ang a.  
 Kan thuambnaw pawh engmah keng lovin kan  
 sahimna tur zawn a tul ta a nih hi. Kan in  
 leh lo leh kan ro tha zawng zawng min chhuh vek  
 tumtute leh ken nunna hial pawh palchhe hnawla  
 min hnawlsak duhtu te nena nuam tual chhai  
 tlan tum chu Sakhi thanga ni sarih letlinga  
 inkhai ai pawha hautak zawk tur an nih miau  
 si avangin a pumpelhna tur kan zawn a tul ta  
 a nih hi. Tikhan thawm dim thei ang berin  
 lo insiam mawlh mawlh la, kan naute dang kan  
 kaitho ve ang e," a ti a. Khumai lama an tlang-  
 val leh tapchhak kila an nula chu kaihthawh mai  
 an tum a. An tlangval chu a tho ta a. A thiante  
 sawmna emaw tiin, "Min longhak ve rawh u.  
 Ka lo kal ve dawn", a ti ta chul mai a.  
 An sawi nawk nawk a, "Ngawi reng rawh. Ral  
 an lo lut e. Kan thenawmte nula pawh an  
 man a ni ang, "Ka nu, ka pa, min rawn chhan  
 rawh u' tiin a au vawn vawn mai, Rang takin  
 han insiam ula, heta ta hi i kal chhuak thuai

ang u", a ti a. Tichuan kawngka pui lam pawha  
 chhuak ngam lovin kawmchar lamah a hlanin an  
 inhlang thlaa. An tlangva! hmanhmawh lutuk  
 a zuangthla vei rawk chuan mani lo maha buai  
 naka laiin a ke a bilh lehngal a. 'Thawmdim an  
 tum luatnə lamah lah chuan chesn l palh an awm  
 leh hlauh thin. Khawlaia tinchhe ruak chu an  
 pa ber chuan an chhuih ri bur mai a. Mahse  
 ralho chuan an thiante nian an ring tawh hlawn  
 a ni ang chu tuman chu e kha e an rawn ti ta  
 bik lem lova Tichuan harsa tak chung chuan  
 an putru thei ta hram a. Thui vak lo an kal hnu  
 chuan Laite an tlathla a. Tah chuan khawvar  
 an nghak ta a. An chhak lawkah chuan anmah-  
 ni aia chhangchhe zawk mah raltlan bawk an  
 awm ve a. An khuh thawm leh an hahchbiau  
 thawm ni awm tak chu an han hre leh zauh thin  
 a. Ralin min rawn um a ni ang tiin an hlau em  
 em mai a. Hmeichhe chung a nunrawnzia te  
 lah chu hai bik heh suh. Chuvangin an nula  
 chuan a hlau chuang bik a. A khur zawih zawih  
 reng mai a. Tumah bengchheng lo turin an in-  
 khap reng bawk a. Chutih naka lai chuan an  
 te ber muhil chu a rawn thangharh ta a. A tap  
 ta chiam mai a. An nu-mangang lutuk chuan,  
 "Kan vaia thih ai chuan rekhlum mai ila a tha  
 zawk awm mai mang e", a ti rilru hman hial

nghe nghe hi a ni awm a. Mahse rehhlum em  
 gai lovin a rawn bang chhawm ve ta mai a. A  
 tuk vartianah chuan an chhak amite chu an  
 awn chhukthla ta ngei mai a. Ral emaw tiin an  
 ula hlau hlau lutuk chu a tapchhuak ta hawn  
 hawm mai a. An chhaka mite chuan an lo hre-  
 thiam ve nghal mai a. Aw sin ral hian, "Min  
 hlau suh u, Ral kan ni love Nangni ang bawka  
 tlanchhia kan ni a. I kal tlang a ig u", an rawn  
 ti ta a. Tichuan an lo nghak a. Ramhnuai hlir-  
 ah hrawmtam ringawt ringin kan khua chu an  
 rawn thleng ve thei ta hram a ni.

An rawn tlanchhukna a an chaw tui ber chu  
 changel bul hi a ni awm a. A hun lai chuan thil-  
 dang beisei tur awm miao si hek lo, a tui ve khawp  
 mai an ti. Amaherawhchu naupang a, kan din  
 hmun hre mang si lova chhuak tak mai a an  
 han tah chang meuh hi chuan intih pachan a  
 har thin ngei mai. Hnuk hi a ulh teuh mai  
 a ni," tiin an sawi thin. An rethei hle a nih  
 rinawm, a ralmuang hmun an rawn thlen hnu  
 pawhin an rawn tlanchhukna an sawi chang api-  
 ang hian an la tap zaih zaih reng thei a ni. Chu-  
 tiangkawpa manganna kara Zoram rawn thleng  
 va thei ta cheng dam tak leh nuamsa takin awm  
 tlang ve dial tawh mai ang hmiang, engvanginnge

Siamtu pawh hian Zorama piang ve an nih leh mai vang em ni ang le heti ema an hlamchiach bik thin. Kumkhat pawh a vei hmain, nat lawk-na pawh nei chuang lovin an tlangval chu a na thut a, a tih leh ta ringawt mai a. Chumi tuma a nu leh pate rilru natzia mai te kha ngaihtuah nawn leh chi ni pawhin ka hre lo. Hemite chhungkua pawh hi an pian leh murna Mizoram chhung hi chu nive hlahh sela chuan heti em em hi chuan an mangang bik awm lo mang e, tih palh mai pawh awl zaw te a ni.

Chutia mangang tak mai a kan khuaa kum hnih dawn lai an awm hnu chuan Japan ralte pawh an lo veng ve ta bawk a, anmahni khaw panggai lam bawkah an kir leh ta a.

---

## BUNG 7 - NA

Tichuan hun leh kumte chu an dan pang-ngai ang bawkin an inher liam leh ta zung zung mai a. Kan Zotlang khua ngei pawh chu 1950 chuan a rawn awp ve ta mum mai bawk a. Hemi kum hian Churachandpur Mission Compound - ah High School ka kai ve a. Nipui chawlh chuan ka thla khat ei tal ka hlep ve mah-na tih chhalin Silvar (alluminium) ka phur a. Chu chu ka pa bel leh khuhhriangah ka chhun-

gir a, chu chu ka thian pakhat nen Chin Hills  
 lamah zuar turin kan kal ta a. A ram a ro  
 takah ei leh bar keini lam ami nen a inan loh  
 em avangin hrehawm hi ka ti thei em m mai  
 a Chutih nakalai chuan ka ke ka rahfuan  
 lehghal a, ka bai lauh luh reng mai baw k a. Ka  
 hiana chuan "Zing ek hmasa ber khu urtir ila  
 a dam duh asin", tiin min hrih ta mauh mai a.  
 Amah lah chuan thutak fe hian a sawi lehngal a.  
 Ka awih mai dawn chuan a fiamthu mai mai te  
 hi a lo ni ang a, nakin kan khua kan thlen hunah  
 mi sawisak nan tak a hmang ang tih ka hlau  
 deuh baw k si. Natna engemaw han tawh lah  
 huan mi thusawi apiang hi awi mai a awlsam  
 ang reng thin a. Ka rilru tete chuan urtir  
 ngei chu ka tum rilru ta a. Zingah a thawh  
 hma ngeiin ka thova, daipawn chu ka pan ta a.  
 Kan urtir ta ngei mai a: Ka beisei luat vang  
 emawni dawn ni, dam deuh huai hian ka hre  
 nghe nghe a Chutia ninga lai kan kal hnu  
 chuan a hmaa an chanchin ka ziahte khua Zampi  
 chu kan thleng ta a. An in chu ka zawng hma-  
 sa ber a. Ka hmu ta chu an pa chuan ka phur chu  
 mi a chawithlaksak lawk a, ka ban khiang hnihah  
 a dawm a, engdang sawi set set lo chuan a tap ta  
 zawih zawih mai a. An nu pawh chuan mi rawn  
 hmu ve leh ta a. Mi pawm chawt a, a tap ta

hawm hawm mai a. "I nu leh i pa ka tah hreawm  
 laja min tanpui thin tute kha an la dam zel maw?  
 He khawvelah hian nungdamin inhmu leh tak  
 angimaw. Ka rilru i va tithar tak em. Kan nau  
 thlana pangpar phun tur ka tihte kha in lo va  
 phun em? A hmunte in samfai em?" tiin tap  
 chung hlicin thu min zawt a. Kei pawh chuan  
 hnok ulh teuh chungin ka chhang ve zel a. A  
 tawpaw chuan a tap chu a bang ta a. Thingpui  
 leh ei, tur mi a hlui a, ka nu leh ka pa an ngaih-  
 zia thu ngawt mai chu mi a hrilh leh ta mial  
 mai a. Kan khaw chhak tlang atang khiao in  
 khua a lang thei a. Ka lung len zual chang a-  
 piangin ka rawn thar thin a. Engemaw chang  
 hi chuan ka rilruah a rawn thar leh zual thut thin  
 a. Ka mangang lutuk hi mutmu pawh ka tuah  
 thei thin lova, ka za ruai zel mai a. Awm ngaih-  
 na hi ka hre reng reng lo mai a. Tukverah ka  
 dak thul, kawmchirah ka dak thul, ka bing chuk  
 chuk a, ka kawchhungte hi a sa hlui a, ka tha a  
 khur zawih zawih a. Ka luak leh chiam thin. I  
 inhralh zawh hnuah mi rawn tlawhkuaf leh la,  
 ka zui ve ang che a. Tichuan kan nau thlan kan  
 hai anga, a ruhro kan la anga, hetah hian kan  
 phum tha leh ang. A thlan ropui deuhvin kan  
 siam ang a. Tichuan ka lunglen hi a ziaawm deuh  
 ang. Chuti lo chuan lunglen hian tawpin tai a

neih dawn loh hi, tia mittui parawl kuang chung  
a sawi hliam hliam mai chu ka la naupan bakah  
a chhaw mi ka lo ni hlah bawk si nen, hrih a  
hai duh ram ram ngei mai.

Hetiang khawp hian kan ram thenawmtc  
chuan an tuar nasa hlawm a. Dam chhung nun-  
khaw nawm loh nan te an hman phah bawk nen.  
Hemite chhungkua pawh hi an chenna ram  
zir se chuan buaina te pawh an tawb bik kher lo  
anga. An tlangval hi an sun a nih vek pawhin  
anmahni pian leh murna leh an khaw zawl ngei-  
ah an sun anga, an tawrh dante pawh a nep deuh  
ngeiin a rinawm. A tlanche thei deuh deuh  
mahin heti fakau hian an tuar a nih si chuan  
a chenbeh deuh, tlan pawh tlanche ve thei loho  
khan engtiang fakauvin tuar hlawm tak ang  
maw. A chhak tulh tulh a, an tuar nasa tulh tulh  
a. Kan thlang lam lah a thlang tulh tulh a an  
tuar nasa tulh tulh bawb si a. Kan ram chheh-  
velte tawrhna te pheih hi chu a hla zawb deuh  
te nena tehkhin ralah chuan beitham tak a la  
ni ta cheu a ni.

---

## BUNG 8 NA

Aw le Mizoram vanneihzia hi chu kan  
sawb seng chuang lovang a. Amaherawh chu

vanduaina hi vanneihna tarlangtu an ni a g  
bawkin, hreawmna te pawh hi nawmsakna tar-  
langtu an ni ve thova. Chuvangin kan ram then-  
awmten hreawm an tawrh nasat bikzia tlemin  
kan tarlang leh blek ange.

Kan ram chhehvela ram awm ve te reng reng  
chu thil engkim hi a hlei hluak hlirin a awm a. A  
lum lam changtute phei chu khaw lum tuar lo-  
vin kumtin an thi tawk tawk zel bawk a. Thla-  
sik hunah leh khaw vawt tuar lovin an thi tawk  
tawk bawka. Radio te in lo ngaihlhak a, chan-  
chinbute in lo chhiar thin phei chuan in hre bneh  
viauvu ka ring. Khaw lum lai tak tak chuan an  
hna tul pawh thawk tha rei hman lo khawpin  
khaw lum chuan a zarbuai a. An kut veilam-  
in hmaizah an keng a, an ding lamin chaw an  
bar a. Chuti chung pawh chuan an kaah thlan-  
tui a luang lut dul dul thova. An tlak an chin  
ve lohna chhan te pawh antui atan an thlantui  
an hmang nghal mai a ni ta ve ang. Hmaizahte  
pawh naupang tete thlengin an ze hle hlawm  
a. Chutiang khawpa khawlum karah chuan khum  
fa leh thosi te tal chuan zah lo ngai ve se tha  
tur, Zah lo ngaih taka ruangin an remchan  
loh laia an thisena lo in pharvui hrai ve an tum  
sa teh thin si. Anni lahin khumfa leh thosi ral

laitheu nan thosi lenin an han inup leh ta nghat  
 - Patling pui pui pawh natna nei hranpa ni  
 i lovin khaw lum tawrh hleh vang ringawtin  
 an rum hulh hulh reng mai a. An khawlum  
 tuar lo han chalchang vel te chu an hmuhpawm  
 law letling thin ngawt mai. A lum em avang  
 ni ber ang chu, hlim ni hmel pawh an hmu  
 ve ngai mang lova. Lusun ang mai hianin an  
 ngui nghii nghiai hlawm a Keini anga khaw-  
 lai pawh a nui thle bawb bawb hi chu hmuh  
 tur an awm ve lo. Khawlum chuan tur a pai  
 lehngah a. Naupang apiang chu a man zel a.  
 Vawkte phar ang mai hianin an bawl hrit  
 hret hlawm a A bawl chu a thak tui hluam  
 hluam bawb a. Naupang deuh fu fu pawh hi  
 awm ngaiin an la tap hluam hluam tho a ni.  
 Ruah sur chang erawh chuan a tlemin a lum nep  
 deuh va. Mahse khawlai namen lovin a diak  
 leh si. Chuta chhapah tui a lo lian a, a sang  
 tel tela an thih phah bakah an thlai leh an ro  
 blu tak tak a tel tel man an chan phah leh  
 bawb si. Tuilian ngaihtuahtu pawl Pisa hmun  
 unah an hung leh thluah a. Chutah chuan Sor-  
 kar sum heksakin mi tam takin hna an thawb  
 a. An ram thil chhuak leh ekawnawmik pawhin  
 a tlakhniam phah leh em em thin a ni. Tuilian

avanga Sorkarin a tanpuina te chu a kum khat tanpuina chauh pawh Mizoram tanpui nan hmang ve ta zawk se chuan, anni thatchhe zawrkawihho nena tehkhin alah chuan khiah khi-ah kan ni tawh ang. Kumtin lirnghing an ti, thlichhia an ti, tuilian an ti bang hek lo. Khawlum lua an ti thul, khawvawt lua an ti mawh bawk hek lo. Sorkar laipui an tihekin an tiluhai bik em em thin a ni. Chuti chung pawh chuan thik tur an la dap kua! ngam thova. Khawlumin an thluak a chiah at hneh tawh vang a ni chek ang chu, "Sorkar laipuiin Mizoram a duhsak bik" te an la han tithla ngam mai thin a. Mizoram chung a Sorkarin a lo thlawna a sen ve ngai loh tehlu nen, Mautam kum te lahin buhfai a leiin kan lei si. Tuilian leh thlichhia leh lirnghing avangin vawikhat mah Sorkar pawisa kan la hmang ve ngai bawk silo. A eng tak chu nge ni ta ang le, Sorkarin min duhsakna bik chu? A boruak hapin a zir loh vang pawh a ni fawm bawk ang a. Dawt sawi te pawh hi vuzinga vawih ang lekah an ngai hlawm a. Engemartin vanduaiana han tawh hlek se, Sorkar pawisan ei theihna tur a nih phawt chuan cheng khat man an hlauhah pawh cheng sang man hlauhah an insawi ngam zel a ni. Sorkarah an in leh lo

an han insuar sauh sauhva. Chutah an ro  
tha deuh zawng an han chheprelh leh a. Ti-  
chuan anmahni in ngei chu an mahni bawkin  
an han hal leh ta hluai mai thin a. Sorkarah  
Bill an han siam leh a, dawt muhlumin Sorkar  
pawisa hi an ei tawk tawk a. Sumdawng fuh  
hleah an inggai ve tlat thin si a ni. Hringchar  
Bazar a kan chhenna chhan te pawh khu in In-  
suar a tam vang lek a ni.

Hengte mai mai pawh hi Mizoram vanneih  
naah in ngai lem lo nang in a, an tel vek tho a  
ni. An ram a harsa bawk si, an tan nunkhaw  
nawmna a awm thei reng reng lova. Chuvang  
tak chuanin an rilruin suah sualna kawng a zawh  
thin ni Mizoram ang ram thaah hi chuan cheng  
ve se chuan khuti em em khuan an sual bik kher  
lo mai thei asin. Mizoram kan tluanna chhan  
pawh hi kan sakhaw vawn ni pakhat mahse, kan  
ram that vang pawh hi a ni tel ve tho. Kan ramah  
bian thlai chi tin reng a tha bikin a awlsam bik  
bawk a, kan duh apiang harsa lotein kan la  
nei thei zel a. Mita engmah awh a ngai rih lo-  
va. A boruakin a zir bawk si a. Chuvang tak  
chuan kan thain kan tluang bik a ni.

Kan ram thenawma a vawt lam changtute  
lah chu khawvawtin hna tam pui pui a thulhtir

ve hlawn baw k a. An neihchhun chhunin mei hawl an lei zel a. An mut khu bluah bluah hlawn a. Pisa chhungah te hial pawh mei tvaahna turin hmun zaupui mai an kian a. An mai at a lagna an pisa hna pawh an thawk tha rei hman thin lova, an thutna an han inluahsak changte hiar engahng e ka thutna lumsa i lo luah tiin patling pui pui pawh a r insual phah dawn thin. Khaw vawt chuan ruhseh leh kawngna te a thlen the lehngal a. Naupang te te pawh a man fuh hlahu chuan tar ang maiin an kal kup khen mai a ni.

Thlasik lai te phe i chuan vur ral hlauyin ran lum lamah an tlanche zung zung thin a. Ka thenawm ram thenkhat te lah chu khawvela rua tui tlak tamna ber nihah te ruah an khum hlawn a, Rualkhumna rau rauvah a awhawm lo paw chu an tling teh e.

Sik leh sa lama a sangawizawnpui deuh Chi Hills te lah khi a ram a ro em em mai a. Buh leh bal te tan chun lei ruangtuam a ni rithlawt si Vaimim te khi kei nin buh kung kan duat ang tluk a an duat chung pawhin arpu i chen lek leki an thar thei ve taw k taw k chauh a ni. An ran ro tak mai chu kum hnih kum thumah chul a. han rit nawn leh ngal a. An kum chanve e

awh an thar ngai mang bar lo. An chaw ber  
chu kei nin chaw chhia kan tih ang li a ni a. Kei  
nin buh chang rum tuk zana kan ei ang hi a nei  
nung deuh deuhvin karkhatah vawihnihte an ei  
thei ve tawk chauh a ni. Kan ram hi inriin in-  
zawm reng mahse anni chan lam Tiau ral atang  
chiah khian ram chhiat a intan a. Anni chan  
lam a chhiatsia chu "a thlawn pawhin min pe  
dawn se ka duh lovang" tihpalh awl zawte a ni.

Heti hi a ni a. A ram chhehvelte phei hi chu  
pakhat mah han sawimawi chhin eih tur pawh a  
awm ve lova. Hengho karah a tawkte chauh  
hlir a thila lo awm thei bik hi a vanneithlak  
bik em em a ni tih kan hriat theuh a tul a ni.  
Khawvel lehlam ami te thleng thleng khuan mi  
an awtin kan Zoram mawizia leh thatzia hi an lo  
hre ru ve kur hlawm ni tur a ni, Khawvel Indopui  
hmasa khan Sap Sipai pakhat chu thei vei fu hi a  
awm a. Indo a tawp hun chuan a tan lawmman  
tha tawk tak siamsak chu British Sorkar bat a ni ta  
mauh mai si a. Tichuan engnge i duh ber tiin duh  
an thlantir ta a. A ni chuan, lum lutuk lo, vawt  
lutuk lo, a tawk chaubva sik leh sa awmna hmun  
tha, mi tha tak takte awmkhawmna hmun leh Ar-  
sa tam deuhna hmuna Roreltu Lalbera awm ka  
duh tiin a chhang ta a. Tichuan Sap pachal

chalingah pui pui leh dan hria leh fang inti tak  
tak te chuihawn turin an thukhawn ta rup ma  
a. Hapa duihtham ram hi chu khawvelah hian  
hmunkhat chauh a awm tiin Aizawl ah hian a  
rawn tichhuak ta a. Tichuan Zoram boruak th  
leh Arsa chu huan rei tak ohhung a chen ta a ni

---

## BUNG 9 NA

Aw le he ram vanneihzia hi zia kim ve  
dawn ila, a bu a chhah lutuk ang a, in chhian  
peli lo mai ang tih a hlauhawn deuh baw  
si a. Chuvangin a tlem thei ang ber ziah ka  
tum zawk mai ang e.

Ram dangah chuan thlai chin theih hlex  
loh chi tam tak a awm a. Zoramah erawh h  
chuan chin theih loh teh thlawt pakhat mah  
awm ve lo. Bal leh mai te lek pheh chu duh  
chuan chhiarsen loh phur sawmsarih lai pawh  
a neih theih ta ve ang.

|          |           |           |            |
|----------|-----------|-----------|------------|
| Aieng    | Bawdawn   | Faisa     | Mantamtawk |
| Anthur   | Buhtun    | Fanghma   | Pardi      |
| Ankasa   | Bal       | Hmazil    | Pudina     |
| Bawkbawn | Balung    | Hmarcha   | Pangbal    |
| Bete     | Chhahchhi | Kawlbahra | Puakzo     |
| Behliang | Changkha  | Karawt    | Samtawk    |
| Berul    | Chhibung  | Lengser   | Tomato     |

|            |             |         |          |
|------------|-------------|---------|----------|
| jarhsaiabe | Chhivanrial | La      | Tampui   |
| kang       | Dawnfawh    | Mai     | Vaimim   |
| hlawi      | Bal         | Mim     | Zawngtur |
| ething     | Bepui       | Maipawl | Bepui    |

Hengho zawng zawng pawh hi duh zat zat  
 ar theih vek an ni. Vaimim te lek phe chu  
 no rawh tur leh vawkchaw tur bak chu tuman  
 a seng duh tawh thin lo. Ramsa lo tlan ve  
 an an zuah mai mai thin tawh a ni. Thlai  
 hi hrang hrang thar theihna hmun lo zawngin  
 galruh paltliak theih. khawpin vakvel mah ula  
 chaw hmunah mah tawnsabawp tur in hre  
 chuang lovanga, in hawi daya reng mai ang.  
 Heng ka ziah tak tlemte pheh li chu tlema  
 uaipui a la ngai ta zawk : Bepui ngai  
 lek lova anmahni hunb chhian a thlasit ang  
 nai a khel lova thar ve ngei ngei thente pawh  
 a dimduai an ni hlei nem. In nni zawngtah  
 nu khan en thin mah teh a tum an ti ve  
 nem ka ring

Amaberawhchu, a zawng a zawng han sawi-  
 chhuah tak vek te phe chu ka amdui pawh  
 a ni chiah lem lova. Ramdang hmun chapo  
 eh uangthuang ta luaah pawh ngai lo ngai  
 vah leh mai pek ang, tih pawh ka hmu hlei  
 ove. Ramdangho hi chawh a ta lu chh diriam

ta lua pawh ka ni lem lova. An vanduaaina sawichhuahsak erawh hi chu phu vé hliah hliah-in ka inhre ang lawi bawh si. Engpawh lo ni ta se, mi rama awm ve thei-lo chawhmeh tui lutuk hlir mai, a thlawn liau liauva duh tawh tawh lak theih ho chu ramdangmite chil tiput ve reng reng atan pawh a then azar tal kan phuhchhuak leh reng reng teh ang.

|               |              |               |
|---------------|--------------|---------------|
| Anhling       | Chakawh      | Rawtuai       |
| Ankhapui      | Hruipuizik   | Sihneh        |
| Ankhate       | Hulhu        | Sawhhamawng   |
| Anpangthuam   | Khaum        | Sahatah       |
| Aidusentil    | Kawhtebel    | Saisu         |
| A duria       | Khanghu      | Tumzik        |
| Bachikhawm    | Lambak       | Thangtungzik  |
| Bathingpar    | Meihlezik    | Tumkukzik     |
| Baibing       | Mukzikno     | Thingthupui   |
| Chimchawh     | Phuihnam     | Tlangnalan    |
| Chingit       | Pa.chitamtak | Thilthezik    |
| Changlawng    | Rambahra     | Tawkpuiroh    |
| Tumbu         | Telhawng     | Tiarep        |
| Theibatezikno | Thakpuizikno | Tamthangpar   |
| Tuaiterek     | Uithinthang  | Vawkpuihangan |
| Vawmbanzik    | Vanian       | Zawngtah      |

Hengho dubna lai ami hi inthlahrung hauh  
 lovin in duh zat zat in lak tawk tawk thinte pawh  
 kha vannei in tih na chang inhre dawn nange  
 maw. Ram tha ber leh ram vannei bera cheng ni  
 lo ula hetiang khawpa chawhmeh tui hi a thlawm  
 khawi ami nge in hmuhphak bik tehlul ang. Ram-  
 dangah chuan vawikhat ei chauh pawh la dawn  
 ula pawisa nena in chluah a tul ang. Pawisa in  
 tlakchham lai a nih a, ei luihtalh in tum si chuan  
 rukpui atan inpu Setana sawm mai ula. Tichuan  
 a lo rukpui mai dawn che u ma. In thlen veleh :

Vawin chu Lalpa min ngaidam rawh,  
 Ka Vanram kawng chabi ka hlah ta si a,  
 Khawvel parmawun min hip vawng vawng.

tiin in zai su hlurh hlurh hlawn anga a ni na.  
 Chutingawt lo chuan an telkhat lek emaw pawh  
 la dawn ula, hei chu ka ta asin ti thei an awm zel  
 ang. A man i pck hmasak emaw, insiam rempa in  
 nei hmasa te te emaw a nih si loh chuan an tel khat  
 lek pawh Sepui laia thleng a tul mai ang. Ram-  
 dang chu ram chhia leh harsa tak an nih avangin  
 phungthlukna te, hawihhawmna te, leh tlawn-  
 ngaibna te hi an mausam vek tih hria ula. Ram  
 tha ber Zoramah ngei hian in luruh chu phum  
 tum theuh ula a ni mai. Amaherawh chu heng  
 chawhmeh lam thil kan sawichhuah tak mai avang

hi chuan vir hmelpu ta luaah min lo ngai bik mai  
lem lo ula. Heng lo pawh hi ka ziah bak tam  
tak a la awm tih cawh chu ka hrilh kher che u  
ngai lovin lo hre ve mai thin'ang che u.

Khawinge chawhmeh lam pang chauhah  
emaw a changtlun te hi in lo tipalh blawm mai  
pek ang e. Thei lam pangah hlei hlei hian asin  
ala changtlun zual tak cheu ni. Ramdang miin  
a phuna an phuna, thi leh thau pawlhaa tan  
hnu pawh a kum tam dana an thar theih ve  
tawk tawk thute chu a thlawn liau liauvin pu  
sum tel leh tawk tawk mai teh u le. In empai  
kha phur ula, in chen tum kha hum baw  
ula, a phur turin chhuak thuai mai rawh u.  
Chawte reu reu kha in lo fun palh leh mai pek  
ang e. A ritsak mai mai a ni. Nakin thei hmun  
in thlen huna meuh chuan in mitsir pawhin  
in melh leh duh si lovang. In chawfun aia tui  
zawh leh hrisel zawh, in taksa leh in thlarau  
hial pawhin a hnemnanpui theih zawh tur  
khawpa thei tuihnai leh hrisel tak takte chu dul-  
hmul khat phuar leh laipawng thle bur khawp-  
in in ei zawh dawn zu nia. A tuizia leh a  
hriselzia thute hi mi anga khabe sep thiam chu  
nive ila chuan, a chepa kaiah kan dawm chh-  
uak chho zaih zaih mai tur a, Chawp leh chilhin

in veng nghal uar uar mai tur hi a ni a. Kei hi zawng ka tawng hmang thiamloh bakah pawh ka thluak virte leh zel pawh hi a muang bik a. Chuvangin Rulvinkai ei hmam lo an sawi ang mai hian ka inkhap fan duai reng mai zawng a nih hi. Amaherawh chu Lal Elsadai'n a huan chenghnawng tak mai a, khawngaihna leh ngaihdamnaa a huan vengtu pakhata min lo ruat ve hlahv avangin khuainghal tawng hawlam ang maiin ka tuang chu a chhah ve mut ang lawi si. A ni, khai le chhuak vat teh ulc. Ram dang miten an ei phak ve si loh an it ngawih ngawih te chu daihnai 'buh chhek leh tlut tlut mai teh u. A tina siana ram dang hiala thawn-chhuah in tum a nih phei chuan the lovin kawla ni chhiarin thiar tlut tlut mai phawt ula. Chawlni crawh hi chu hahchawln nan leh ram vanneia chentirtu che u chawimawi nan hmang thin ang che u.

|             |              |                  |
|-------------|--------------|------------------|
| Aiduhmin    | Hmupawl      | Theitat          |
| Arafanghma  | Helthei      | Thei khuangthlup |
| Arpatilthei | Hmeithaithei | Theiria          |
| Buangthei   | Keifang      | Theipui          |
| Builukhan   | Theichhaw    | Tatkawng         |
| Bil         | Khawmhma     | Tuairam          |
| Chengkek    | Khaupui      | Tuaihabet        |

|             |               |                |
|-------------|---------------|----------------|
| Changdamrah | Kawrthindeng  | Theiherawt     |
| Changkai    | Khawkherhrah  | Theipalingkawi |
| Chaithei    | Kelasairupip  | Taitaw         |
| Hruiputhei  | Khuangthli    | Theifeimung    |
| Hmuipui     | Lungdup       | Tuaitit        |
| Hmui Fang,  | Mitperh       | Theikel-ek     |
| Hmuifarial  | Muvanlaithei  | Tling          |
| Haivahmim   | Pangkai       | Theipabuan     |
| Haifavang   | Puarpeng      | Thilthekrah    |
| Hailungmawl | Sunhlu        | Thilterah      |
| Haidai      | Sirkam        | Theikelki      |
| Hreirawt    | Sarzuk        | Theitit        |
| Hmutau      | Sialhma       | Theirawt       |
| Theibal     | Theikawrak    | Theivawkek     |
| Tuaithleng  | Theiarlung    | Thurpui        |
| Theiarbawm  | Theisawntlung | Tiarpui        |
| Tiarep      | Theivawkmit   | Umkhal         |
| Vawmvapui   | Vuakdup       | Vawmvate       |
| Vaûbaw      | Zawngbanhla   | Zûtil          |

Awi .a tam chiang rass, ka sawi seng lo.  
Ka sawi peih bak zawng hi chu nangmahniin  
lo ngaihtuah chhuak ve mai tawh rawh u khai.  
In duh leh in hawn pahin thingsemim te kha  
chhar ngah ula. In in thlen ve leh in han kang  
lum leh, hlek ang a, a zawhah in dengsawm leh  
ang a. In Bawihpuii te in thapfaitir ang a.

Tichuan Bekang thingpui nen han hmeh chhin ve mah teh u khai. Karkhat lek chhung pawhin Mualzavata tluk lain thahrui in ngah hman mai ang.

Engahnge in pumpui tichak lo theitu leh in pumpui doral ber ramdang mite thingpui chauh hi inngaihsan vei hlur thin. A thatlohzia hria, Seventhday-ho pawhin an in duh tawh mak lek hi. Ramdang mite thingpuife aia tui zawk leh hrisel zawk leh pawisa sen ngai bawk si lo, in dai bul maia tluang zungte kha chhui zawk ula. Tichuan hnam dangho thingpuife in lum ang bawk khan han lu chhin ve mah teh u. Tui in ti lutuk ang a, in lei in lem tel hial mai ang. Kafi an tih te, Bawnvita an tih te, Awvaltin an tih te, Hawrliks an tih te ai mahin a hrisel zawk ta ve ang. In pawisa neihohhun te pawh in sum theih phah zawk ang a. In nupui fanaute silhfen te pawh in lei theih phah zawk ngei ang.

Awrrangte

Biangte

Buite

Chepa te

Chakai te

Sazukte

Sakeite

Savawm te

Sathar te

Sanghal te

Samakte

Sazawte

Sele te

Saphu te

Sihal te

|                |              |              |
|----------------|--------------|--------------|
| Chinghnia te   | Saza te      | Sanghar te   |
| Ngau te        | Sangai te    | Safia te     |
| Haühuk te      | Sakuh te     | Sahuai te    |
| Hleimualrangte | Saphivawk te | Satlum te    |
| Ramsial te     | Sahram te    | Sazu te      |
| Saphi te       | Sii te       | Sahmaitha te |
| Saritawnte     | Tlumpui te   | Tangkawng te |
| Tumpang te     | Thehlei te   | Vahluk te    |
| Zuhrei te      | Zamput te    | Zawng te:-   |

pel tura zanriak meuhva in chhuah chang pawhin Burukbawm Ti an tihte mai mai kha chu pai harsa duh tingtang suh ang che u. In ram vahna hmuna Mualhawih thing kha a zung emaw a hawng emaw kha han thelthlaa hnur mai ula. Chu chu ramdangho thingpuife in lum ang bawk khan han lum chhin lehzel mah teh u. A hmel mawizia lah chu Tleitir sakhmel ianga senno nghial mai, a tuizia lah chu chuti hlahp. A sakhmel mawizia lah chu miin dawhkan mawi a an thil dah ang hi emaw in ti ang a. In phal lo hian in chhawlruk mawiah in chhawp senno nghial reng mai ang tihte pawh ka hlau hlei love.

E khai! Thil pakhat kan sawi hmaih leh mai dawn pek chu le. A va atthlak thin ngai em. Tlema buaipui chu lo ngai deuh ta mahse,

Ramdang mite ang em em chuan in buaipui leh in hahpui a tul ve lovang.

|              |                |          |
|--------------|----------------|----------|
| Apple        | Lamkhuang      | Sapthei  |
| Belthei      | akhuihthei     | Serfang  |
| Banbla       | Perthei        | Sertawk  |
| Bawrai       | Serthlum       | Sisu     |
| Champara     | Sazupumpuithei | Serhang  |
| Saiser       | Sermam         | Kawlthei |
| Thingfanghma | Kawlhai        | Serte    |
| Theite       | Theibuhfai     | Tengtere |
| Zamir        | Gerep          | Serpui   |
| Theihmu      |                |          |

pawh hi pisa kai pah leh thlawhhma neih pah leh sumdawng pah pawhin han phun ve nil nial ula. In tn in fa te thlenga in eisen loh tur khawpa tam in thar leh hnur mai ang.

Kan ram vanneih bikzia leh that bikzia thu hi zep sen rual ni mah suh se, ka sawhthing hmun siam te hi chu tu hnena mah ka sawi ngam zen zen hlei nem. Sumdawng pah leh thlawhhma nei chung pawhin ramdang pawisa ka la lut tam leh lutuk thin a. Min pawisa siamru thiamah te hian min puh ang a, Lung in bangte reu reu hi min zuttir palh ang tih te pawh ka hlauve.

Thingpui huan te pawh hi siam duh ii chuan a tha duh nasa mai si a. Kar loval ram dang zawng zawng huan khuma ka ni ringaw mai ang. Nakinah tum loh tak mai hian sawa te hi ka la thlak leh roh si anga. Thenrua tha te fate hmingah reu reu hian mi an chawiti path mai pek ang tih te thleng hian a nia ka hlahh ni.

Eu huan te pawh hi in lo siam path mai pek hlawm ange. Zoram fu hi chu a thlum bikin a kurtai te leh zel pawh hi a tui bik an ti bawh si. Kum khat lek chhungin ka bialnite reu reu kha min lo va tihchingpensak path leh hlawm mai pek ang e. Amaherawh chu khua zawng zawnga into ber theihna tur chu zep miah lovin kan htilhru tho tho ang che u. In hmel hil bel bul leh chu thet thut kha a lar sersawr theihna turin in dai bula Kawihthuang parzu te kha fawp kuang kuang thinta che u. Taksa tana a tangkaizia hria sirva te leh kham rang khuaiin an dut zawh khahh dawn che u kha. In taksa leh in thlarau leh in Paradis hial chanur theitu chawlkai zu chauh hi emaw zu awm in ti thin a. Nangniho hi zawng in chhaw ve ve hlawm em mai.

Khuanun in tana chawl phul lova a lo bilh  
 sa, a thuka waitamin tam leh thisen tanpei thei  
 tu tur, Doktorhovin an siam chhuah hma ngei  
 hian-lo in insar leh vung mai ula a ni mai.  
 In-banhla in dahtawih mai mai te pawh kha  
 chawl phul kher lovin Zu-ah bilh ula, in leh  
 khulh khulh mai ula a ni mai. A tuk lawkah  
 in biang chu Zawng hur hmai ang maiin a  
 sen pherh hlur mai ang. A tuk lawkah in biang  
 chu Zawng hur hmai ang maiin a sen pherh  
 hlur mai ang. Chutah in mitte leh in hate  
 leh zel pawhin a lo tlo phah dawn zu nia. In  
 chenna ram, ram tha hlehluak lutuka sava  
 chi hrang hei zozai leh thlai hang leh thing leh  
 mau leh thei chi hrang hrang leh ransa hei  
 zozai hian he khawvel pumpui hi chawm tum  
 ta che u. Engahnge in ui vawih ngawihpui veng  
 veng mai le! In chenna ram thatzia leh van-  
 neihzia hi in la hre chiang ta lo che u em ni  
 zawk? The benthlak an sawi ang mai a reh  
 tlawk tlawk lovin Chawngphuluin sihsawm ang  
 maiin phulpui bawrh bawrh zawk ta che u.  
 Engemaw kawngah lah hian tawng hi in Phung  
 zawl tuiber duh hlawn ang reng sia. In awn-  
 dan leh ui beng hlin tur pawh ka hre hrep  
 hlawn lo a che u. Vai ramahte zinin an boruak  
 hap hreawmzia te, an ram harsatzia te. engmah

hnianghnara an neih ve lohzia te, mi hausa ter  
 miretheite an hmuhsitzia te, ei leh bar an har  
 sarzia te, nikhata chaw vawikhat chauch ei ar  
 tamzia te, thlai chi hvang hrang leh thei chi  
 hrang hrang leh sa chi hrang hrang kan ei ane  
 an eiphak ve lohzia te, a thlawna engmah an  
 inpek ve ngai lohzia te; hmangaihna an tlak  
 chhamzia te, a petu nih aia a laksaktu nih zawl  
 an tum talh dan te, dawt an pawisak lohzia te  
 rei bum an thiamzia te, an chapozia te, an khav  
 sak hniamzia te, an mutbu chauhzia in hri  
 ang a. Tichuan ngaihkhata in lo ngaih thion  
 kha ngaih hnibah in ngai thei tawh mai ang  
 Chutah meuh chuan vohbik rama cheng in nih  
 zia pawh in tapchhak zawl tlukin in hre chiang  
 thei tawh bawk ang. Sik leh sa thuah lei  
 lek phei chuan tu ram mah in awt lo leh  
 zual ang a. Ia nun zalenzia te in hmel that  
 bikzia te, in hlim theih bikzia te, in hawihhaw n  
 bikzia te, in ngilneih bikzia te, itsikna in neih  
 ve lohzia te, in tlawmngaih bikzia te, mi hausa  
 leh mi rethei in inenhran lohzia te, Vaiho khaw  
 sak zia in hmuh atengin in thiolungah tuma brill  
 che u ngai lovin in hre chhuak nghal uar uar  
 ruai ang. In chhiat ni that nia in hawihawm  
 mai avanga dawrkaina. daih hial khawpa tam  
 lawmpuina leh ralna in dawn thin te kha lawmna

hang hriain a to bul chhui thin mah teh u.  
 ram tha leh ram vanneia cheng te chauh tihdan  
 ni tihte pawh in bre nghal mai ang. In laina  
 ch in pianpui pawh ni lo ten Zorama cheng  
 a nih mai vanga rilru tluangtlam tak leh nang-  
 ahni atanga beisei let leh nei miah si lova  
 ahnah leh vaimim no ilo leh bawnghnute leh  
 a hrang a thleng thlenga an hleh thin che u  
 pawh kha tu ram mahin an ching ve ngai lo,  
 tihte pawh hre bawk ula. Ruat bik rama chen-  
 irtu che u chu fakin zaiin lam ula. Beng pel  
 pelin bawp khai ula a ni mai. Vai ramah te  
 zawng vawkpui ek thing zawng ang maiin vak  
 dur dur thin mah ula tuma an tel khat pek  
 leh thingpui sen no khat tak ngial pawh in hlawh  
 chuang lovang. Chuvangin Pathianin a duhsak  
 bikzia che u hi hriain ram tha ber leh thl  
 engkim hniang hnara hmuh theihna hmun  
 leh a thlawna thil engkim inpekna hmunah hian  
 lungsi takin thu Utawh hlut hlawm ula a ni  
 mai. In lenna apiangah thlai thar a hun lai a  
 zir zelin an lo hlui thin ang che u a. Vaimim  
 chhumlum emaw thei lam chi eng ber emaw  
 kawnglawng chhang ah khat tal emaw an pek  
 hma che u chuan chhuah leh mai pawh tum ula  
 in chhuak leh thei chuang lel lul hlawm lovang.  
 In ril te pawh a lo tam ru reng a nih hlawin

phei chuan in luhna apiangte chawhlui kha kilpui ve chawt zel mai ula, an ui viau dawn emaw in lo tirawk hlawm pek a g e. Uia hnehin in chhaw hlawm roh si a, an phal zawk emaw in ti hial ta ve ang. Vai rama pawisa tam tak senga in ei tun tun thin te ai pawh khan in taksa leh in thlahrang hial pawhin a hnemhnanpui zawk ta ve ang. Puanthuah tur leh zel pawh in la nei ta lo cheu a nih pawhin inthlahrung miah lovin in lenna apiangte inah riak ve nghal chawt zel mai ula, in puanthuah tur chu a chuang tlaiin tuan leh mang atang tawh khan a ram pum puiin a lo ruatlawksak vek tawh che u tih hriain ram danga pawisa tam tak senga in riah vei vohna thin ai pawh khan a let sarihin a thianghlim zawk tih hre bawh ula. Hapui lang thumin hnar leh burh burh hlawm ula a ni mai. In chenna ram hi a that bik em avangin mi rethei te te in tih te pawh hian Vai ram hausa pawlte khawsazia chu an banphak ve tho tih hria ula. Chumi awmzia chu Zoram that vang a ni tih pawh hre bawh ang che u.

---

## BUNG 9 NA

Buaina te pawh hi in lo hlau reng pek te hi a ni ang e. Buaipui kum pawh thleng mahsa heti ang khawpa ram vannei hi chuan a pumpelh

na kan hre leh mai ang. 1966 kum infiamna te kha buaina puitlingah te hian in lo chhiar hlawn mai pek ang e. Mi ram buaina te nena tehkhin ralah chuan hriau hmawr pawh a tiat lo asin. Pathian ram thuhrukah i an buaina te chu a sosang ve thei dawn reng reng lo. Thlamuang tak chungin a nia in Lalpa chu in tawh dawn ni.

Tin, ram danga an ze i zia hre tura in zin chang pawhin an in chhawng sang pui pui in va hmuh avang mai hian an nun zalen ta luaah ngai bik lem lo ula. An in sak dan te kha, han en thlithlai hmasa te te phawt ula. Mihring ral dai an theu nasatzia in hmu ang a. Tichuan an nun zalen lohza chu chawp leh chulhin in thinlung chhungah bawka rawn intar lang leh uai uai mai ang. Amaherawh chu khawpuia cheng mi tlem zawk te chuan nuam tual lo chhai ve ta teh reng pawh lo nise, a mimir : aran te kha han phak en hmasa phawt mai ula. Zoram hi an tluk lohzia chu a hriattirtu che uawm ang hrimin in thinlung chhungah bawka rawn inziak leh dul mai ang. Tichuan Pathian Leikhabu leh Hlabu zakzeh ula, Zurpui leh Kanzing zial hi in duh zawk zawk pai ula. Sikret an tih te, Biri an tihte ai maha hrisel zawk leh tui zawk an nih ve ve hi. Chumi pak khu hluah hluah chung chuan Biakin lam panin tuklo tum nei ang man kal ding leh nul nul hlawn ula a ni mai.

Vai hó nun a zalen lohzi<sup>la</sup> thru crawh hi chu englai  
 pawhin in thinlung ram khan<sup>chhinchhia</sup> reng  
 ula Hnam dang tang chu buan ang pawm mai  
 lo ang che u. An nun chepzia leh engmah  
 hnianghnara an' ei ve ngai lohzi<sup>a</sup> te, in ren  
 ngawih ngawih chung a an dam chhung hun  
 tawite an hmanral dah te., in zir chhungin Pheng-  
 phelepa khua a tlai hman palh lul dah ang  
 e. Chu lo rengah pawh in ram chenghnawng  
 tak leh boruak nam taw<sup>k</sup> chauh hi in chan  
 phah mai ang tih ka hlaupui a che u, Chulovah  
 pawh in tuchhuan thlenga sawn (anglo) an ni  
 kumkhua tur leh in chatuan Pialral in chanphah  
 hlaub dah ang e. Tihtak emah chuan mi ramin  
 thing leh mau an tlakchham lai pawhin in lo  
 hnianghnar bik ringawt te pawh kha chhen-  
 fakawm tak asin. In sak nan te, phurh hlanah  
 te, bungbelah te, inchei nan te, chawhmehah te,  
 ei rawngbawl nan te, meiohher atan te thleng  
 thlengin in hmang thin a ni lawm ni kha. Ram  
 dang mite chuan a leia lei tur pawhin an hmuh  
 zawh loh chang a tam asin. Rawtuai tha pui pui  
 te kha in chaw ei tui nan um uih vut vut hlawm  
 ta che u. Nghathu aia a hriselin a tui zawk bawk  
 si. In um tam peih a ram dang hiala in thawn.  
 chbua<sup>h</sup> phe<sup>i</sup> chuan kar lovah in hausa leh hnur

mai ang. In thuka engmah in chhuan loh chang pawh a ren lo baksaka thing leh mau in tuah alh hlauh hlauh thin te pawh kha ram dang mite chuan an awt hlawm thin ngawt che u asin. In thingthu duh loh in paih mai mai te, in thing tanna har nawi te, in meichher tlum bang te, in vaipadenna bur ruak in paih mai mai te thleng khan in ram thenawm amite chuan vanneih thil thuin tui hnanin a rawn len hlauh mahna tih chhalin nu tling, pa tling, ruahpui van awn hnuaiah a changin an intlar del dul thin asin.

Nang nin in duh lova in paih mai mai mah nise inchuhin an insual phah bur bur thin. A thente phei chuan an thih phah mck bawk thin tih thute phei chu chiang leh zualin han hre teh reng ula chuan Siamtu hnenah sawma pakhat चाह pek chu bei tham inti lutuk ang a. Sawmah sawmhni pakua lai pek tak in nap mai hlawmin a nia karin che u ni. Lal Isua lo kal leh hma zawng a in tla tawk tura Khuanun a lo ruat lawk sak sa dim diam che u hi chen hem hem mai rawh u le.

Tuisik hlei hlei te pawh hi a nia Zoram ami chu thianghlim bik pek ni. Baptisma chan nana itawm fahran hlir hi an ni hlawm a. Amah Upa tawng takin kan naupan lai han ti vei ngial ila. Chung lai hun chuan Tlangsam Sap

pakhat hi a lo zin a. Sialkal tlangdunga lui  
 pakhat Pharsih lui an tih hi tui chu a in ta a.  
 "E khai! A va tui tehlul em. Hetiang hlir hi  
 tuisik in tur hmu zo ila chuan rei tak ka dam  
 ang", a ti hial reng a ni. Vai ramah chuan an  
 tuisik inte hi a chau em em hlawm mai a.  
 Sawngbawl vak loh phei chuan a hela in theih chu  
 pakhat mah a awm ve lova. An tuisik in tur  
 apiang chu nasa takin an sawngbawl hmasa te  
 té a, sum leh pai leh tha leh zung tam tak an  
 sen hnuah Damdawi thiltihtheihna hmang meuh-  
 vin beihpui surung an han thlak hnan leh a.  
 Chutah zawng lum pel pual, chirh rim nam  
 rum rumin in theih tawk tawkin an chhuah  
 ve thei hram a ni Chutiang in thei chin te chu  
 khawpuia cheng leh mi awm thei deuhthe chauh  
 an ni lehngal a. A mi mir naran tui inte phei  
 chu ngaihtuah chang mai pawh hian luak a  
 tichhuak' thei zuk nia.

Ram hnan Mizoram mawina leh avanneihna en-  
 tura an lo kal chang pawhin tuisik in hmuh apiang  
 kha chu ihe lovin inpu bawrh bawrh zel ang  
 che u. Anmahni ram lama lui te angin an ro  
 tha leh an nunna hial pawh an laksak ve lohzia  
 turte pawh hrilh ngal zel ang che u.

Tlangte pawh hi an mawi bik em em a. Tumah

ndip dal lovin an cham hmir hmer hlawn a. Tur  
 ai thil awmzia te hi an lo hte lawk vek niawn  
 tak an ni Hniam te teah an din tawi bim bem  
 hlawn avangin ram dang tlangte angin Thlawh  
 theihna te nen pawh vawikhat mah an insua  
 buai ve ngai lo. Ramdanga tlangte chuan  
 Thlawhtheihna te an sual fova, a hlei bluaka  
 an san avangin mihringte tan pawh an zarzo  
 tur an awm narawh hek lo. An zarzo ahnehin  
 mi tam tak Pialrala thawntu an ni lebngal a.  
 Kan ram chhak lama tlangte khi han thir teh  
 mah u, thli thaw vuk vuk leh vur chauh lo chu  
 engmah hmuh tur a awm lo. Kei ni rama tlangte  
 lahin chakkhai leh hnep hnawl ilo mi an tum vek  
 asin. An kiang vela luite lah hi mihringte nunna  
 tipawi theitu nih hlau niawn fahranin tumah  
 an inhampuar vak dub lova. Hring falengte  
 chhunrawl tur Lengghate nuam tual chhaina  
 tawk chauh turin an luang dam dii diai hlawn  
 a. An angchhungah suang lungpui an la lut a,  
 Chung suang lungpui te chu hengho :-

|            |            |          |
|------------|------------|----------|
| Chengkawl  | Nghavang   | Nghaler  |
| Sarbu      | Dawntial   | Ngharul  |
| Nghangiai  | Satel      | Nghatun  |
| Nghariliah | Nghakulram | Sumsi    |
| Nghavawk   | Nghahrah   | Nghaphek |

|                      |                     |                      |
|----------------------|---------------------|----------------------|
| <b>Thaichhawninu</b> | <b>Nghameisuih</b>  | <b>Nghafunglawr</b>  |
| <b>Khuangkhiawli</b> | <b>Nu-themtleng</b> | <b>Tuikip</b>        |
| <b>Nghachun</b>      | <b>Nghaphusen</b>   | <b>Tiauhmi</b>       |
| <b>Nghameihawl</b>   | <b>Nghathing</b>    | <b>Krikuang</b>      |
| <b>Tiaulim</b>       | <b>Nghalim</b>      | <b>Nghathinglawr</b> |
| <b>Kawngghram</b>    | <b>Ulawng</b>       | <b>Nghabual</b>      |
| <b>Nghadawl</b>      | <b>Lengphar</b>     | <b>Zawngdulinu.</b>  |

te hian chhunrawl leh an riahrun atan an lo  
hmang ve thin a. An sa pawh ramdang sangha  
aiin a tuiin a hmui bik an ti leh zel zu nia.

|                      |                      |                       |
|----------------------|----------------------|-----------------------|
| <b>Khuai no te,</b>  | <b>Thlangdar te,</b> | <b>Thereng te,</b>    |
| <b>Khaukhuap te,</b> | <b>Tuaimung te.</b>  | <b>Tangtial te,</b>   |
| <b>Perhpawng te,</b> | <b>Thangnang te,</b> | <b>Uchang' te leh</b> |

**Phingphihlip te pawh h an sa a tui em em hlawn**  
a. Ram dang hiala in thawngchhuah phal dawn  
phei' chuan Sap ram ngawt khu duhsak bik  
ang che u. Rannung ei theih hei zozai hi ram  
dang ram bung khatah an awm ve lo, tih thute  
pawh Chanchinbu leh Radio-ah puang thin  
turin in chah bawh dawn nia.

---

## BUNG 10 NA

Hetiang khawpa ram vannei leh ram cheng-  
hnawng ni si, engvanginng e kan lehkhathiam  
inti te leh kan Pathian Thu hria inti-ho, Zawl-

dei hiafa inehhal ngambo, te pawh hi an ngawih  
 bo mai mai theih thin ni le? Pathian ram  
 Vohbika awm an nihzia te lah a hleihluakin an  
 hre ve tho awm si. A dik a dikin a mak chu  
 ka ti hlawm ngawt mai. Kei, mi azawaga mi  
 bengvar lo berin inthlahrung ngawih ngawih  
 chungka ka rawn ziah ve chhun te hi sawiselaa  
 tur hriau bo zawn takin an lo zawag leh hlawm  
 awm si a. Vai ram hreawm em emah Thosi  
 leh Khumfa karah, rukru hlau reng reng a mut-  
 mu pawh tuah tha rai ngam lo khawpa raltitna  
 karah an zu zin a. Thing pui sen no khat  
 takngial pawh a thlawnin an zu dawng azeng  
 pawh a ni bawk si lo. Pawisa tam tak sengin  
 khawl kal theiah an zu chuang a. Fing vei  
 fu leh mahni ram mawina leh hausakna leh  
 zalenna te sawichhuak thiam fu niawm fah-  
 ran hian, nghawngawrh nen meuh a hmatawngah  
 an zu thu utawk vei vung hlawm a. An lo  
 kir leh chuan, "Mi ram chu an chenghnawng  
 bikin ngilte pawh an nei bik, rannung pawh an  
 bulah an ngampa bik" tiin dawt muhlumin an  
 rawn fak leh zuap zuap thin si.

An fakderna chilper te kha a nia kei chuan  
 ka lo ui zawk thin ni, Mihring takngial pawh  
 inhmangaihna chang hre lo te chuan engtinngae

rannung thlarau nei lo te phei chu an hmangaih  
 theih teh lul ang ni? An bula rannung ngampa  
 tak tak te khu an ngilneih vanga ngampaah in  
 lo rust pek a ni maw? An ei duhzawng an  
 nih loh avang leh an mualphona tur phuhruk  
 sak thintute an nih avanga ngampa an ni lek  
 zawk asin. An khawlaiah riltam tuihalin tluhlum  
 tawp mah ula; Mufukawih leh Sihai leh Choak  
 bak chu reng khawmtu tur pakhat mak  
 in hmu zo lovang. Annin in ruang an tlan zawh  
 hnuah erawh chuan in thi thu farna lej hangah  
 khan thlai chi chin an inchuh leh luai luai ang-  
 lawi si ang. An bawng nghaisak dan te khu  
 laidatawm in ti ve viau zawk lo maw? A hmu  
 phnar chungah ngawng belkang uar khawpa an  
 chhawr hnu pawhin an note hnek tur ngawih  
 ngawih a hnote te pawh an la pawh heksak  
 duh ta cheu asin. Neini angin zalen tak pawh-  
 in an tlattir ve mai mai ngai hlei nem. Kawl  
 bun reng chungin asin an tlattir thin ni. An ei  
 chi leh an chhawr duhzawng chungah chuan an  
 han ngilneih lohzia chu sawiin a siak lo. In  
 tapchhak zawl tiat lek pawh kha tui tling hmu  
 ta se la, rannungte nuam tual chhai nah tia zuah  
 ai chuan an phiat kang leng a. A chhunga ran-  
 nung zawng zawng chu an hupmit barh mai ang.  
 An pi leh-pute atanga hna dang thawk miah

lova rannung tihhlum ringawt hnapiua neih an tam em khu.

An sangha sawisak dan te hlei hlei khu a nia rapthlak pek ni. Chaw pe si lovin, tin chhungah an uphlum thak thak reng zu nia. Keini anga man veleh a talh nghal a ei ve nghal mai thin te zawng nise ngilnei ta lua-ah pawh chhiar luih hram kan tum ve tur. Amah-crawh chu an nghaisak dan han en chang hian kei nin ngilneiah lo chhiar thla ringawt mah ila, Pathianin mia pawmpui duh lo mai ang tih a hlauhawm deuh a ni. Keini chuan tilung-ngai leh tihreawm kher lovin kan man a, kan talh a, kan ei nghal mai a. Sava sate hi kan ngai-sang em em a, chhungkaw kima ei loh kan hlauh ngawih ngawih te an ni hlawm a. Chuvangin kan bulah pawh an ngampa vak lo reng a ni. Tihtak emah chuan hmangaih Johana pawh kha a chaw chu Klaukhuap leh Khawizu a ni an ti asin. Chuti nise Khaukhuap leh Khuai te chu a bulah chuan an ngampa va bik lem lo ang le. Chuti a nih si chuan a ni pawh chu rannung chungah ngilnei lovah kan chhiar ve mai dawn em ni ang? Engpawh nise, rannung thlarau neiloho ngampat leh ngampat loh chung-changah ringawt chuan ngilnei leh ngil-nei lo kan

hriat hrap theih chuang iovang. Mihring chungah  
hian i infiah zawk thin ang u. Rannang eblarau  
neilo ho hi chu tihduhdah tur an ni bik lem hauh  
to tak na a, ka hmangaih e tiin zu ti tehchiam  
dawn mah na engthnge kan tih chuan ang ? An  
nin kan hmangaih tih an hre pha ve dawn chuang  
si lo. Chung ai chuan mihring te hi inhmangaih  
zawk iia, chaw puara in ei to theihna turin :

|                                              |              |                |
|----------------------------------------------|--------------|----------------|
| Aiawt te                                     | Kar te       | Sakuhilet te   |
| Be-ai te                                     | Kaw/per te   | Sawhtawt te    |
| Chipthang te                                 | Kilen te     | So te          |
| Chehrep te                                   | Mankhawng te | Sakuhthang te  |
| Sathang te                                   | Thangchep te | Thangthleng te |
| Vawmtlakte, Falte, Sahdakhang te, Sakhithang |              |                |

te hi kam thin ula, in awh apiangin in thenawm  
khawvengte in hleh bakah chhim turin sawm baw  
thin ula. In awh khat deah chang erawh chuan  
in ran vulh: Ar emaw, Kel emaw, Sazupui  
emaw, Vatawk emaw, Bawng emaw, Lawi emaw,  
Zawhte emaw, Beram emaw Sial emaw, Varak  
emaw talh ula. In thenawm khawvengte nen  
thin zawl dawrhin ei thin ula'a ni mai. Tiohtian  
in taksa leh in rilru a hlim bakah in Thlarau  
hlel hlei asin hlim cawn. Rannung vanga hlim leh  
lawmna chan theihna na na na New Zealand Kris-  
tian ram te khu en ta che u. An rama lut tur

reng reng chu thil kal thei nise, Mihring nise, damdawiin an tlengfai hmasa phawt thin asin. Fanghmir te, Vangvat te, khumfa te hi an rama awm atan an duh ve hlei nem. Chungte chu mi tina thei leh tangkaina nei lo an nia alawm, tiin min la hnial ta cheu dawn em ni? Kan inzilh nan mi fa te an fng zo takngial dawn a lawm le. Rannung nunnem ti a in fak hluam hluam thin Thuro te tak ngial pawh hian an theih-na mualah chuan in chan tur tih heusak che u an tum teh thin asin. In bekang te, in chhawhchhi te kha an hmuh laiin in theh palh hlahu ange. An ei zawhsak vek mai ang che u. To tur pakhat mah awm lovin an arte lukawn leng mai ang. Amaherawhchu anmahni chenna tur bik ram hmun khat humhalhsak in rawt hi chu tihmâkamwhah ka ngai leh thung si. Mihringte chan tur tiheu chi erawh hi chu chhete pawhia dimawi ka tum leh miah si lo. Tin, in mit Diabola m t a ngilnei ta lua niawm taka in zu hmuh thin te pawh khu rannung thenkhat chungah chuan an ngilnei ve fu te pawh a ni mai ta ve ang. Mi ngilneih lohna lai chauh sawichhuahsaka, an ngilneihna ve chhun zawng zepbosak leh vek si te pheih hi chu a Pathian thuawih tih chi lem loh avangin ka tum dan pawh a ni bik chiah lem lo. Chuvangin an ngilneihna lai chu kan tarlansak ve reng reng

ange. In zu hmuh ngil eh thin viau a g  
 ngein Rul tûnei te pawh an that duh vezen  
 zen ngai hlei nem. An khawih bakah a biak  
 tein asin an biak mah mah thin ni. Chung an  
 ngilneih vanga an zuahte chuan in zu zin leh  
 nikhuuaa engemaw thulha an lo chukhlum palh  
 tak hlauih che u leh nakin Hremhmun lamah  
 in pu Setana hmaah in la insiam rem leh mai  
 zawk dawn nia. Kei zawng anni hmangaihna  
 kalpui dan leh ka kalpui dan a inan miau loh  
 ayangin an zing ata ka chhuak ang a, a hrangin  
 ka awm zawk tang e. Amaherawh chu Zoram  
 vanneih bikzia thu erawh hi chu ka thinlung harh  
 chhung zawng ngawihbo mai mai ka tum lo.  
 Ruat bik ram a ni tih hi ka hre chiang kh'r  
 bawh a. Vawiin ni thleng thlenga in la indan  
 lohna chhan te pawh hi Pathian remruat leh  
 mamawhna che u a la nei rih a ni tih hria ula,  
 lungawi mai zawk phawt rawh u. Hman hmana  
 lo indang tawh te chu ni ula tuna Pa hian ram  
 in zauh ang hian in zauh thei dawn hauh hlei  
 nem. In ramri hrul maia in unauteho, Isua  
 Krista la hre ve lo hriattir tur pawhin Pasipâwt  
 in neih a tul ang a. Tiam chin neia an ram  
 Sorkar te phalna in dil a tul leh anga. Chuta  
 chhapah a hniam berah B. D. in nih a tul leh  
 anga. Saptawng lah chu an pa khabe ang hl'uhva

in thiam a tul dawn bawk si. Chut'ang thiamna hlu tak nei in nih si chuan chung hnam tawp-hnawk te bula awm e'iu kar khat mai pawh rei in ti leh hle dawn si. Tuna Bi aba pass chang chang ten an sutkuak hmun sawma thena hmun khat pawh in sukaw lovang Chuvangin Pathianin chhawr duhna che u a la nei tih hria ula. Vui mai lovin in vanneihzia zawk kha chhut chhuak fo thin zawk rawh u. Nangmahni atanga beisei lian tak nei ran chunga a thisena rawn tlantu che u chungah chuan chiah chiah lovin sawma pakhat chauh e'iu hlan fo ula a ni mai.

## BUNG 11-NA

Lei thatna hmanng kher lo pawhin kan chenna ram lei hi a la hang tawkin engkim kan la thar thei tih hria ula. Kan ram a buai, eizawn a bar in ti fo thin te pawh hi in thawh tlen. vang leh in ngaihtuah tamkim leh vang mar a ni zawk. Thawh lova ei tum lovin nangah ni kutkawih ngei chu ei tum mah tel u. Kan khat mah in ran lovang. Pathianin a mal sawmnaa he leilung min pek saah huan that-chhiat leh sualna hnuchhawm rinawmna leh tainmakna hmachhuan da. Tichuan in sawmna

chhiarsen loh kan dawng mai ang. Ram tha ber leh ram nuam ber leh boruak leh thlifim a tawh chauhva lentir turin lian chhe lo, te lo, ngo chhe lo, hang chhe lo, tisen chhuak sawk hlira mi siam te pawh hi lawmna chang kan hriat a tul a ni. Kan thinrimna te lah hi niin a tlakpui ve ngai si lo. Thian kan kawm labin rilru tak leh hmangaihna tak hlirin kan kawm a. Kan kiang Vaiho lah chuan a derin kum sawm pawh min kawm peih ve thung si. Kan neih an ei theih chhung zawng chu an nunna hial pawh min pe phal ang tih ngam khawpa that der dan an thiam si. Harsatna han tawh ve leh thung chuan Ui puar koh chu nep te. Awm ang taka inthiarfihlim dan an thiam em em ang lawi si.

Rinawmna hi hriau hmawr tiat pawh an pianpui ve lo emaw tih mai tur bi an ni hlawm bawh nen. Ram leh hnam humhalhna chung-changah lah an aia fang zawk leh thiltithei zawk niawma an hriat te chu an itsik a an that zel a. Inthlan apiang lahin pawisain vote an zawng a. An inhuphurh luatna lamah dawta intihmingchhiat an tum a. Lung in te hial pawh an in-khung duh thin. Mipui huat theihna kawngte an indapsak a. An intihmingchhiat zawh loh phei

chuan kumkhaw chawr lo turin an innghaisa mai zel bawk a ni. Chutiang em chu keini ramah hi chuan a awm ve lova. Pawltiks avanga inthah-na te pawh a awm ve bawk hek lo. Kristian ram a nih ang ngeiin leh danin a duh ang thlapin kan inthlang thin. Amaherawh chu inthlan dawn a nih mai avanga Vaiho entawn ang ziazanga theih loh pui tur theia insawi ching Parti thenkhat an awm hi chuan hremhmun rim a nam ve deuh tih mai a nia. Misual puitling tak tak erawh chu kan awm ve lo. Kan rama misual bera kan sawi leh Vai rama mi tha bera an sawi chu an intluk tawh chiah ang.

## BUNG 12-NA

Engvanga Mizo te hi heti em ema vannei bik ringawt nge an nih ? A chhak lam pang kan thlir chuan Buddhist Sakhaw bia hlir an ni a. A chhim thlang phei zawng kan thlir lahin Muslim Sakhaw bia hlir an lo ni ve thung si. A hmar lam kan thlir lahin Hindu Sakhaw bia hlir an lo ni ve leh bawk si. He khawvela Sakhaw lian ber ber te hualkhung leh chehbeh karah Kristian a hlanga kan lo awm ve thei ringawt ta pawh hi Pathian hnamthlan bik ni lo ila chuan thil theih

niin a lang lo. Isua Krista chianchin rawn puang  
 hmasatu te pawh hi tu tirhin 'nge helai ngaw karah  
 hian Tuipui ral atangin an lo kal hlawm ? Eng-  
 tinnge belalah hian mihr ng kan awm ve tih pawh  
 an rawn briat zawk ? Engtingge kal pawh an  
 vawn kal ngam a, an rawn kal peih 'zawk? Anni  
 lo kal hmasak hun lai a izoram awmzia tur chu  
 han ngaihtuah chhin ve mah teh u. Huaisen in  
 tiin anni ang chuan, Isua Krista in retheihpui ve  
 peih ang em ? Peih ve tum hram teh u khai.  
 Khawvel thila in sum leh pai leh in tha leh zung  
 leh in thil kal thei leh in aw mawi tak tak te kha  
 hmang ral mai lovin a Siamtu che u leh Ram  
 vannei bera chentirtu che u duhthusam ang ngeiin  
 khawbral zawk thin mah teh u. In khawvel nun  
 ngui ber bur leh pik bik luh kha a hl min a harh  
 zawk ngei ngei ang. Mi ka kawmpen tia aw  
 chhang ber bura in au loh loh ai pawh khan  
 Pathian Thu nurg hi aupui zawk ula, kan ram  
 chu a zalen zawk daih ang. Engvangingge in-  
 thlan dawra tunlai mi hian theih loh pui tur  
 thei tura an insawi vak vak thin le ? Ngawi rengin  
 inthleng zawk ila, chutah a thirgte chu Pathian  
 bel ruat an ni arg. A lu arg thlepin cik takin  
 Pathianin ro a reitir ange, tichuan kan ram hi a  
 changkarg zawk arg. Hmanlai pawhin kan in-

thlangin kan zeng ngai chuang hlei nem. Tuna taka ram dangho tilhan thika inthlan dawn apianga buai tak chung zel mai. Inthlan kan chin hma khan kan ram chu a zalen zawk daih. Roreltute lah khan an thiam hlei hlei. Tun chinah chuan i buai tawh lovang u. Rorel tlak leh mi tha te chu Pathianin hai dawn hek lo. Ram van-neia mi chentirtu hi kan tivui palh lul ang e. Ram dang ang emin inthahna te leh thisen inch-buahna hial tawng thin lo mah ila mi thenkhat phili lutuk thin hian kan Kristianna a tidal palh mai ang tih pawh ka hlaul hlel love.

A ram pumpuiin tawng chi khat kan hmang bik te pawh hi kan vanneihna tarlangtu an ni leh-pek a ni. Tawng chi khat chauh kan hman avangin thil thlang thar leh hla thar te pawh kar khat lek chhungin a ram pumpuiin kan inhre pawh thei vek zel a. Khawpui mi leh khilkhawr amite pawh kan inang tlang thei zel a. Ram dang chu khawpui mi leh khaw kilkhawr a mi hi an inthlau em a ni.

Kan hruaitu te pawh hi duh aiin an hman-hmawh lu hret niin ka hria. Kan ram hi a zauvin lei thatn te pawh kan la mamawh tch-chiam lem lo. Amaherawh chu tarpui ngai lo te hi tanpui tumin an phili chuk zel a. An tanpuina

chu mi tinreng ten kan dawng pha si lo. Mi  
 thenkhatin a dawng a dawng ve loten kan' thik  
 thin baw si. Anni lahin tanpuina an sem chung  
 chungchangah a dik a dawng an thlu meuli lo niin  
 a lang baw si. Chu chiah chuan' mi tam zawk a  
 tithatchhian a tihnuat thin' niin' a lang Kan  
 Sorkar te pawh hiar mi an tanpui a nih-vek  
 chuan Dan dik tak hmangin tanpui ngai te chauh  
 tanpui turin enfiah thin sela. Chumi zawhah  
 tanpuina te chu pe ta thin sela. Tin, an tanpuia  
 te pawh khan a hmanna tur dik takah an hmang  
 em tih te pawh a bul atangin a tawp thlengin vil  
 thin se chuan itsik loh tur chu tuman an itsik  
 lovang. Chuvangin kan ram zau tak leh mi tlemte  
 chenna hmunah hian hawpkhawp chu haichhuah  
 a awl lutuk tih hre rengin kan taihmakna te leh  
 kan thawh tamna te hian khawvel pumpui hi kan  
 la chawm zo hial mahna. Kan ram thatzia leh  
 vanneih zia hi duh tawkin kan chen hlawm a.  
 Kan ram hi a zau baw a. Kan duh dan danin  
 kab la inherkual vel thei a. Thawh manglo paw-  
 hin ei khawp chauh chu kan la hmu thei tho  
 baw a. Chuvangin ram hmunkhat lo keipui  
 sahauh teh run pawh hi kan ram zalenna daltu  
 lek niin ka hre zawk. Hnam dang erawh lalut  
 lo ila. Tichuan Pathian hnam thlanho hi kan

chatuan dāih tur Khuanun min lo ruatsakna  
 hān atang hian kan chatuan In chu kan pan  
 māng dāi thei thovang. Kan tan ngei Siamtu'n  
 mīto hmuahhsak saah hian thing tlang lo nei  
 a, thlai chi tinreng thar bikah pawh Buh hawp-  
 khawp la t'iar cheu theih a ni tih hriain phaizawl  
 leilet Buh chauh thar theihna chu nei ve lo mah  
 ila, tuman lungchie vankai nan chuan i hmang  
 lem lovangu. An hnah hmun a hrana siam tho  
 a tul leh thin si a. A hna hnih mai mai, kei  
 chu leilet Ar-hmai tiat pawh nei lo mah ila, ka  
 thlaphang chuang lo. Ka taṇa Siamtu'n tlangram  
 ngei a lo ruatsaah hian Lal Isua ka lo nghak veng  
 veng mai ang.

Khawvel Sorkar hausa an sawi te pawh phai  
 ram hlir a ni bik lem lo. Khawpui nuam leh  
 chawlh hahdamna Station ti hiala an lo chhal  
 thin te pawh tlang ram khawpui vek a ni zawk.  
 Hausak te pawh tlang ramah hian'a awl zawk a  
 ni ang, Sorkar hausa hmingthang deuh deuh te  
 pawh tlang rama cheng an tam mai. Keini Mizo  
 te tan lek pheih chuan tlang ram ngei hi Pathian-  
 in min lo ruatsak a ni tih a chiang a. Thlai chi  
 tin reng kan ching thei a, engkim hnianghnarin  
 kan ei bik a, kan vannei em em a ni. Phaizawl  
 kan ram hian lo ngah viau te chu nise tun ai

hian kan hlim lo, zawk mai thei, Kan tlangm-  
 pui Leilet ngah deuh te pawh han thlir vel thi  
 mah ila, Leilet ngah apiang an hlim lo mai a n  
 Rengpui ram te lek pheh khu chu, phaizawl a  
 ngah avangin a tira an ram neitu diktak te ch  
 tunah khu chuan hmuh tur an awm tawh man  
 lo. Tihlak emah chuan Hringchar phai te paw  
 khu tlangmi in leh lo nei ngat chu uihum pawl  
 hmuh tur in hre tawh lovang. Chuvangin phai  
 sawl chu Pathianin kan tan a ruat ve lo tih hriain  
 thingtlang ram atang ngei hian Lal Isaa chu tawh  
 i tan theah zawk ang u. Pathianin mi a duhsak  
 bik em avangin a malsawmna pawh kan dawng  
 bik a. Motor kawng leh Rel kawng kan neih ve  
 lawk lohte pawh hi Pathianin min hmangaih vang  
 a ni zawk. Kan tlangmi pui te anga hman  
 hmana lo nei ve tawh chu ni ila Aizawl khaw  
 puijah te hian Mizo chu kan khat ve pharh mai  
 ang.

Kan tlangmi pui kawng lo nei tha te khaw-  
 puijah te khuap zu zin chhin ve mah teh u  
 A ram neitute hmei hmuh tur in hre tam si  
 lo ang a, tu hnam khawpui nge, maw ni dawn  
 chu aw li tiin in inngaihtuah buai leh chung mai  
 ang. Kawng an neih thatna a rei tawh hlawm  
 avangin hnam dangin an chiahpiah khawlo zo

- tawh a. An ram hruaitute thleng thleng  
 huan hnam dang rim nam tum rum an' ni  
 lawm a. Tlangmi dik tak rilru fim ker kawr  
 tur an awm tawh mang lo. Tlai khaw  
 umpawng par leh vak an tumna ata'  
 iangin an rilru a kawi khawlo zo tawh a.  
 Hlemhlet leh inbum leh suahsualna kawng  
 iurengah pawh phai ram mite ziarang an la  
 vek tawh a. Keini anga zu rinngam mai tur  
 an khat pharb mai tawh a ni. Chuvangin Rel  
 kawng te pawh hi hmanhmawh lovin sakuh ser  
 nghah ve mai mai phawt ila Pathianin hun a  
 tih hunah meuh chuan a rawn tlantir zur zur  
 mai ang. Kawng neih that te pawh hi vui leh  
 vai titamtu lek an ni zawk a ni ang e. Nang-  
 ni pawh hmanni lawk atanga kawng zim te in  
 han neih ve atang mai pawh khan kan ramah  
 hnam dang an tam sawt tiin in chiah chiah  
 pang mai a ni lawm ni kha. Chuvangin kan  
 chung a thil lo thleng, apiang hi chu Pathian  
 remruat a ni ang tih i hre hlawn tawh zawk  
 ang u.

In daibul maia thing leh mau hmun kha vat  
 ula, hisap thiam takin thawkin ei ula. Tichuan  
 thlai chi hrang tam tak in thar bakah Buh  
 hawpkhawp in in la tharta cheu dawn zu nia.

Zoram dang ram ngei hi a nia hlu ber ng-  
 age pi. Kei phe i chuan he haka Paradis t  
 aym leh thei chuang pashin ka lo ring nga  
 hlei nom. A mi chengre lah hi, kan tha bik  
 si. Khawiah pawh inhma haka kan ngai ngawih  
 ngawih thei sela. A milian a mi toin tumah  
 kan jathlei bik lova. Inzawl tawh pat zelin  
 kan inen a. Mikhualah te kan inthleng a.  
 Hnam dang karah leh lek phe chuan kan  
 inhmangaih ta bik emaw tih turin kan aym  
 thiam a. Eng anga mi lian pawh nise mi rethei  
 ber pawhin kan thlenchih ngam zel thova.  
 Anni lahin ihe lovin an lo thleng ve zel mai  
 bawh a. Inhmael hriat leh hriat loh pawhin  
 kawngro kan sutir ve ngai lova. Hmangaihna  
 chah hmatheh ka hmang hlawm a. Hnam  
 dang te chu inhre thang ah nih loh phe chuan  
 biak takngial pawh an inbe tui ve ngai lo. Mi-  
 khuala inthlen te chu khawih lamah. A hlauhin an  
 inthlen hlauh hlauh zawk thin. Anmahni rinawm  
 lohza hriain tumah pawh an ring ve mai ngai  
 lova, an inringhlel tawn em em hlawm thin. An  
 ungu piappui te ngei an nih loh chuan khaw-  
 laish riltam tuihalin tuihlum tawp mah sela,  
 an mitsir pawhin an melh duh ngai bawh hek  
 lo. Khawsa thei deuh te lah chuan an aia

harsa' zawk te chu rannung tluk lekin an en a. An biak ve chang pawhin chhan tlakah an an'ngai ngai lo. An thih ni te pawhin thlan lai tur hlawhfa an la a. Mirethei hlawhfa la zè ve lote phei chu khawlaiah an arte thisawn thih mai mai thin. Zoram mite vé thung lah chuan mi mangang kan hmuh apiangte chu theih ang tawk a tanpui theuh kan tum a. Thlanlah nikhua te pawhin a phur zawk niawm takin tlawmngaihnaa thawk tam ber nih kan tum theuh hlawm a. 'Bakthakho' mahin "Mizo chu thlanlah an châk", min lo ti ma thlawn lovin. Kan rinawmzia hriain tumah lah ehu kan ringhlel ve ngai bawk hek lo. Mikhual hriat ngai hlek loh kan thlen chang pawhin kan neih a tui tui kan eipui bakah banglai chhungah pawh kan riahtir ngam zel a. Kan that luat avang hian Vaihovin mi an bum fo reng a ni. Anni lahin mi fak tak aruagin, "An â, an bum a nuam", min ti zaw et thin si. Ram khata cheng tlâng thei zawng kan ni ngang lo asin maw !!

Mizo kan tlawmngaih 'eh kan hawihhâwm leh kan rinawm ang tluk hian Angelvar leh Serafimho pawh khi an tlawmngaih leh an rinawm ka ring bik chuang love. Tun atang chuan tupawbin ram tha ber leh ram hausa ber leh ram nuam

ber leh ram chenghwayng ber cheng kan nih  
 hi inhrechiang hlawn theuh tawh ang u. Hei aia  
 Ram nuam zawk leh Ram zalen zawk a awma  
 hria in awm phei chuan mip rawn hriattir vat  
 ula lawmmanah cheng singkhat naktukah ka lo  
 pe dawn che u nia.

---

## BUNG 13 NA

Hetiāng khāwpa kan ram that bikna chhan  
 leh a mi chengte pawh kan that bikzia leh kan  
 tlangmipui te aia kan changkan bikzia leh kan  
 intodelh bikzia atangte, hnam dangin min chiah-  
 pia ve lohzia atang te, buaina kan tawh ve ngai  
 lohzia atang te hian kan pian leh murnain a zir  
 ve reng a nih a rinawm. Helai Mizoram atang  
 mai a rawn chawrchhuak kan ni bawksilo a.  
 Israela thlahte zingah hian kan lo tel ru ve reng  
 te hi a ni ang e. Kan hnam tobul chhuitu te  
 lah hian Israel ram lam chhui kai lovin Chhin-  
 lungah bawksilo an tawppui lek tuk thin si. An  
 Chhinlung sawi khuk gut lah hi mihring hming  
 nge a nih a, puk hming a nih tih lah an sawifiah  
 hlei thei mang bawksilo. An Chhinlung sawifo

hi China Kulhsei ( The Great Wall of China )  
 khi a ni ngei ang. Khi Kulh khi a makin a ropui  
 hte mai a. A sei lam Mel 1500 a ni a. Thlur  
 thumin a kal a. Thlur khat chu Metre lia chhah,  
 Metre riata sang zel a ni bawk a. Hlam za dan  
 zelah Ralvenbuk, in chhawng tha tak an sa zel a.  
 Chu an i chhawng sak ngawt pawh chu khawn-  
 khawmin hmun khatah dah ta ila; Aizawl khaw-  
 pui hian a khan lo fein a rinawm. Chutiang  
 khawpa Kulh ropui siam nan chuan hun a duh  
 reiin mihring pawh a duh tam ngei ang. Chung  
 lai hun chuan Siemen pawh an la hmuchhuak si lo.  
 Chuvangin kut ngau ngauva sak a ni tih chu a  
 Chiang nghal mai a. A ropuizih lah chu Amstr-  
 onga te Thla a han lawh pawh khan khawvel  
 mihringten kuta an thil siam zingah chuan a lang  
 rei thei ber an ti nghe nghe a ni.

Chu Kulh siamtu China Lalpa chuan nupui  
 22380 a nei a. Chuti zozai nupui nei chuan tu  
 leh fa te pawh a ngah thawkhat hlein a rinawm a.  
 A then te phei chu a Kulh siamtuah chuan a  
 hmang ve nual mai thei a ni. Tichuan leh, a  
 Kulh siamtur chuan a ram chhunga mi leh a  
 chhehvela hnufual deuhte chu a hnukkhawm ta  
 chiam mai ang a. Chungcho chu khayidang maha  
 Pem sawn lovin Kulh ringawt mai chu a siamtir

ta ngawt ngawt mai ang a. Chumi a Kulh duh--  
 thusam ber an siam zawhsak lakah chuan, "Khai  
 le, tunah chuan mamawhna che u ka nei ta love.  
 In thak thaknaah thak tawh rawh u." tiin a ar--  
 ngam thah ta ringawt mai ang a. Atawp lama  
 awn te tan pheh chuan Mel 1500 lai kalpelh  
 chhang lun tur chu dim duaia rei ni dawn hek lo,  
 chhangchhe bawngbawr deukte tan pheh chuan  
 kum a ral hman deuh hial ang. Chutia kum zabi  
 chhar meukva kulh chung ngawta lo tapho  
 chuan pawnlam boruek zaupui mai chu an han  
 hmu ta phut mai anga. Nuam leh zalen intiin an  
 hun hlui chu ngai lo fahranin Puk atanga chhuak  
 anghiala intekhinin an sawi fo anga. Chutia  
 nihua lo rei tak deuh hnu chuan Upa ho kha an  
 thi zo tawh si anga, thangtharho chuan puk  
 atanga chhuakah an in sawi ta mai a ni ang. Puk  
 atanga chhuak ni ngeia an inhri tzia chu an  
 thawnthu atang pawh hian a hriat theih.

"Tichuan Puk chu an han hawng ta a. Kan  
 chhuak ta mur mur mai a. A tawp lamah  
 chuan HNAME KHAM an lo chhuak ve ta a.  
 An bengchhang ta lutuka. Heti a nih chuan  
 mihring kan tam lutuk dawn an tia, an khar  
 leh ta a ni," tiin an sawi thin Keini pawh  
 hian tun thlanga kan pi leh pute Sakhaw biak

dan la hmang chu ni ila, he an thawnthu hi kan pawmpui ve mai hmel hle a ni. Amah-crawh chu tuna kan Pathian Lehkhabu hi chuan Puk atang maia chhuakah chuan min sawi ve lehthung hauh si lo. Kristian thil lo taka kan ngaihtuah chang hi chuan Kan pi leh pute thawnthu te pawh hi thawnthu a ni na vang vangin a rinawm thei dawn dawn ve tho a ni. Kan mifing inti Scientist te meuh pawhin Zawng atanga mihringa inletah mi an chhui si. Anni chhui dan ai hi chuan kan pi leh pute chhui dan hi a rin na-awm zaw mah mahin ka hre thin.

Chuvangin Puk atanga chhuak nia an rinna chhan chu Kulh atanga an chhuak kha a ni ngei ang, tih a rinawm ber zawk a ni. Khi China kulh sei tih loh khi chu Puk atanga chhuaka an ngaih theihna mai tur a awm thei lo. Khi Kulh sei an siam laia lehkhabu pakhat China pain a ziah chu :-

“He Kulh sei an siam lai hian hnam mak tak an awm ve a. An pathian biak dan chu Maicham an siam a, tah chuan chhangphut an dah a, chu chu ran thisenin an theh thin” tiin a ziaak a. Hei hi Israelten tun thlenga an Pathian biak dan a ni a. Tin, hmanlai kan pi

leh pute pathian biak dan chiah kha a lo ni  
ev leh bawk si. Tin, chulovah kan hriat theuh  
tawh angin Israelte chuan Pyramid an siam  
thin a. Hei hi thil mak tak a nih avangin  
khawvel thilmak chhinchhiaha zingah pawh a  
tel pha ve reng a. Hmanlai kan pi leh pute  
pawh kha Israelte Pyramid sep ang chiahin  
Virmep la zalin mawi takin an siam a. Chu  
chu an inthawina hmunah an khai thin.

Tin, Chin Hills lama Mizo Pawiho khian  
Israelte Pyramid ang chiahin tun thleng khian  
an la siam ve thin a. Amaherawh chu Pyru  
tiin an lam a. Mahse a pianzia leh a tum leh  
an siam chhan chu Israelte Pyramid nen  
khuan a inthuhmun chiah si. Sakhaw thilah  
reng reng chuan a hnam mawl a hnam fingin  
mahni sakhua hi tha berah kan ngaiin kan  
mitdelschrei vawn run hlawn a. Mahni sakhua  
a famkim tawh love tiin tuman mi sakhua an  
lachhawng ngai lo. inlakohhawn a hnehin an  
inthinhrik zawk mah thin. Chuti ang ni siin  
engvanginnge Israelte Sakhaw biak dan leh kan  
pi leh pute sakhaw biak dan kha a lo inthuhmun  
theihna tlat? Kan ram a inhlal tehlul  
nen. Hmanlai phei chuan tunlai angin an in-  
zin pawh ve ngai bawk si lo. Israela thlah

chiah kan lo nih loh vek pawhin, zia rang  
inhre khawpa inhnaiin kan lo cheng za thin  
tawh a ang viau mai. Silh leh fen leh incheina  
lam hi chu tupawh kan in lachhawng mai  
mai hlawm a. Sakhaw thilah hi chuan a leha  
kan inlet tawp a nih si loh chuan tumah  
kan inla chhawng ngai lo. Chuvangin heng  
han chhui han chhui chang hi chuan Israel  
thlah kan ni thei mai awm mang e tih palh  
awl zaw te a ni. Tuan leh mang atang tawh  
khan Kros lem tar a ram kan lo hauh kher  
thinna chhan te pawh hi chhut thamfe a awm.  
Engvanga Kros lem kher khera ram lo hauh  
thin nge kan nih? Tuan leh mang atang tawh  
bawh a kan pi leh puten Paula an lo hriat  
ve dan ringawt te pawh hi chhui tham a la  
ni ta fo a ni. An hre Chiang hle mai si a.  
Tuna thangthar ten kan Kristian hnua a chan-  
chin kar zir ngei hi niin a lang bawh si a. A  
chanchin kan lo hriat dan leh tuna a chanchin  
kan zir dante pawh hi a sawi mil theih deuh  
thuak thuak mai bawh si a. Anni lo hriat danin  
Paula chu Pathian mi leh sa leh van ram chabi  
kawltu ngei niin an hria a. Paula phalna lo  
phei chuan van ram chu a luha luh ziazang turah  
an ruat lova ni. An ngaihdan pakhata nula,

thangval ngai lo emaw, Thangval, nula ngai lo  
 emaw an thih chuan Pawlan Pialal kawtchhuah  
 ah a lo sai thin a. A sai fuhle chu Darkhuan,  
 tumpawn tiatin panchhia an vei kumkhi-  
 thin, tih ngaihdan crawh hi chu a bawmak  
 thu deuh blek a.

Tin, hmanlai chuan Thangchhuah hi an chak  
 em em thina. Ah neih thinglung khawng tak  
 meuhvin Thang chhuah, ngei ngei an tum thin.  
 Nula emaw, thangval emaw ngai kher lo pawh-  
 in thang an chhuah phawt chuan an thih hnuah  
 Paula'n a sai lova, hlim takin an lo lawmlu  
 thin tih ngaiha an ngaih vang a ni leh  
 bawk.

Heng thute pawh hi China Kulh sei an  
 siam lai a rawn inmun chhuak a nih a rinawm.  
 China Kulh sei an siam lai khian Paula hi  
 Pathian Thu sawin a lo vakvel tawh anga.  
 Chung Kulh siamtute zingah chuan hmangaihna  
 thute hi a sawi thin ang a, "Hmangaihna a in  
 in pawl phawt loh chuan van ram in lut thei  
 tawp lovang. Hmangaihna in neih loh chuan  
 prem hmun meidilah panchhe vei ang maim in  
 awm kumkhua ang tia" a sawi te chu tisa  
 inhmangaihna turah an ruat anga, a thusawi te  
 chu ngaithla leh zui mang silovm an kulh siam

chu an zo ta si anga. Chuta tang chuan a  
n<sup>1</sup> ang. Paula hi chu an zāh hle a, Pathian  
thuk deumhawin an ngai tih chu an hla atang  
pawh hian a lang hei :-

“Di nei lo Paula’ n a sai an ti;  
Fam mah ila min sai bil tawh hlei  
lawng e;

An leng e h anah ka di zawng”  
tih hlate hi han belchiang ila, an ngaihdan  
chu a hriat theih vek. Nula pakhat thih tuma  
a tlangvalpa tah hla te hi:-

“Lungphang lovin Pialral kawng chu chhui  
zel rawh,

Paula sai rali hlauleh Hringlang tlangah,  
“Valmawia ka di,’ ti zel ang che.”

Hengte pawh hi Paula an hriat chianzia  
chu chiang takin a lantir bawh. Engvanga Paula  
heti em ema lo hre hlawm nge an nih? An  
rawn thlang tlakna kawngah lah chuan tuman  
Paula chanchin kher kher chu an lo zirtirin a  
ripawm bawh si lo. An hriat dan hi tuna kan  
ram chung atang mai hi chuan niin a lang  
bawh si lo.

Tin, chu lovah, Israel hnam khu mi run  
reng reng leh mi sala tang ta reng reng an ni  
a. Engtin tin emaw chung mi sala an tanna

atang chuan China ramah te an lo lut ang a, an sal tanna ten, China Lalpa hneneh a hralh emaw, an sal tanna ten an pempui emaw, an tlanbo emaw a ni ang a. Chuta tang chuan China Lalpa kuth siamtute zingah chuan an tel ve ta ang a. An Kulh siam zo China Lalpam a hnawhchhuah hnu chuan tuna kan Mizoram hi, an rawn pan chhuk ta ang a, tichuan awm hmun an khuar ta a ni ang. Tin, Israel rama an awm lai chuan Paula thusawi te chu an lo ngaithla ve thin tawh ang a. Mahse an sal tang rilru buai nen, nikhua a lo rei deuh tak baw si nen, tlemte an la hriat chhun chu Paula duh dan niawisa an rin dan nen an fin chho ta mai mai a ni ang, fih ngaih pawhin a ngaih theih baw.

Tin, Paula hi chu an hrechiang thawkhat hle ni chuan a lang. Hriat chianna tak nei lo chuan a hnám pūmpuiin an buaipui peihin a rin awm loh baw. Chu lovah a hming te pawh hi anmahni phuahchawp mai a nih chuan Paula lo deuh Mizo hming deuh ni awm tak a ni.

Tin, Bekang chhang chungchangte pawh hi chhui tham tak a la ni ta cheu mai. Bekang chhang hi Israelho khoun an uar em em mai a. Tun thleng pawh hian an chaw tui berah chuan

an la telh zel a ni an ti. Hei pawh hi tuan leh  
mang atang tawh bawh kan kan pi leh pu te  
ohuan an lo siam daih tawh thlai chi zing  
chakna pai tam pawl a nihla te pawh an lo hre  
vek tawh ni tur a ni. Pa lian doh an hman chhang  
apiangin, "Saw pa chu Bekang chhang pe ila,  
Sai bung a pu zo ang", an lo ti leh hman daih  
tawh pek a ni. He tawngka chhuah tirhna te  
pawh hi hriat phak a ni tawh lo. Vaiho atanga  
an hriat a ni ang han ti dawn ila tun thleng pawh  
hian Vaiin Bekang chhang an siam tih kan la  
hre bawh si lo, Chulo rengah India phaitual  
an tlawh hma daiha he tawngkam hi awm a  
ni bawh si. Israel ram atanga an hriat a nih  
loh chuan khawi atanga an hriat nge tih ngaih-  
tuah thiam har tak a ni. Tunah lah hian  
Bekang chu chhangah a siam theh tih pawh  
kan hre tawh si lo.

Tin, phaizawl leiletah Lawi chhawrin kan  
pi leh pu te hi an lo khawsa thin tawh niin  
a lang. Tuan leh mang atang tawh bawh kan  
"Mipa leh Lawi chal chu inring renga awm  
tur," An lo ti leh daih tawh pek a ni. Mizo-  
rama lawi hmel kan hmuhna a la rei loh teh  
lul nen. Chuvangin Kanaan phaizawlah teh  
leh Gosen phaizawlah te kan lo khawsa zek

tawh pawh a, ni, mahpa, Hnglai kan, hna  
 vaibah lah hian kan, chenna hnu piawm phazawl  
 pakhat mah hmuh tur, a awm, bawh si lo, Phai  
 rama, cheng thin tawh kan ni tih, lah rinhleih  
 ruah a, ni, bawh si lo. An thil, thiar dan te  
 pawh, tunlai phirama mite tih dan ang bawh  
 khuan a kawh in an kawt thin a, ni ang Hman  
 lai chuan, thil an chhiar, reng reng in tunlai  
 angin, phur khat phur, hnih tun an chhiar, ve  
 ngai loya, kawt khat kawt hnih tun an chhiark  
 zawk thin Phur khat phur hnih tia kan chhiarna  
 hi chu a la rei tehchiam lo

Tin, hmanlai mi lo themthiamzia te kha,  
 Israel ram atanga an thiam a nih si loh chuan  
 helai ngaw kara an thiam mai mai chu juna  
 lang thei lo Tuna ka fing, ka thiam kan uh  
 hnu pawh a, a thlakna tur remchang zawk kan  
 la hriatchhuah theih, chuah bawh loh, Herawt te  
 Lasai te, Hmu, Hmuithlur te, Puanzia te Ngha-  
 wngkawl te, Khumbeu te, Thlangra te 'Em te  
 Hnam te, Saingho te pawh a hmanna tur an  
 hre tam zawk Hong an siamchhuah tantirh laia  
 khawvel mihring reng reng tumah an la changkan  
 vak loh turzia han ngaituah hi chuan tunlai  
 an Rocket siam ai mah mah nian ka ngaisang  
 zawk thin

**Chuvangin** hmanlai chuan hnamfing ber pawl leh hnam changkung ber pawl kan lo ni thin tawh a ang viau mai. Tuan leh manga an lo thiam tawh an puanze mawi tak tak te hi han bel Chiang ila, Silhfen mawi leh thaa inchei nachang an hre hle a ni tih a Chiang em em bawk. Silai leh a zea thlenga an lo siamthiam vek dan te hi, engtik hun lai atanga an lo thiam tawh nge ni ang le? America leh Russia te pawh khuan kan pi leh pu te ai hian an thiam hmasa bik kher lo maithei asin. Kan pi leh pu te kawr chei leh Kawkpuzikzuala an induan hnu pawhin Saphu khurah an la thu tawm kek kuk mai lawng maw? Kan pi leh pu te aia fing hmasa hi hnam dang an awm kher bik dawn em ni? Hmanlai chuan zunram thiar te pawh hi an sawi ri ngam ngai hlei nem. Ngawi rengin fian-rialah an inthiar mai thin asin. Heng atangte pawh hian khawpui lian takah nungchang sang takin an lo khawsa thin tawh a ang viau mai. Silh leh fen leh phurh hlan ilo thil engkim mai an lo intodelh vek thin atang te pawh hian hnam fing leh hnam hausa takin an lo khawsa thin tawh a ni ang tih mi a rintir thei leh bawk. Thil engkimah an lo intodelh thinzia lah chu tukhaw hnial rual a ni si lo. Thil mak zawng a tling reng reng a ni.

Hetiāng khawpə an themthiamna leh an hmasawna zawng zawng an thuanawp lehna chhan leh an thlahte hnam hnufual pawla kan tan takna chhan niawma lang chu, China Kūh sei ( The Great Wall of China ) an siam zo an taidarh ta khan ramhnuai ngaw dur, Sai leh Sakei ral hlaubna hmun an rawn thleng chhuk ta ang a. Rei vak lovah chuan mihring ral hlauhvin a rawn belh leh ta si ang a, tichuan Sai, Sakei leh mihring ral hlau reng reng an hmanhlel ta ang a. An thiamna leh an finna te pawh chu ta leh fāte zirtir a hnehin, Sai, Sakei leh mihring ral laka inven dan tur leh bihruk dan tur te chu an inzirtir ta mai mai zawk ang a. Chutichuan mi hlui te kha an lo boral chhawm vezel bawk si ang a. Chuta tang chuan at leh themtlaw lamah hma kan nawr chho ta tulh tulh zawk a nih a rinawm. Kan pi leh pu te hi thlang ram tla lova, tūn thlenga an hmun pangngaia la awm chū nise, Japanho te khi chuan kan ne pawh an ekin ka ring lo.

Chutiāng khawpa kan pi leh pu te lo indipenden si, engvangid nge keini thangharho hian hnam dang thil hlir kan rin tak bik ni ang le ? Kan pi leh pu te piallei thuahriat kara zal tawh hnute kha zuangin lo tho leh se engtin tak ngai hlawm ang maw ? An thlahte kan ni tih pawh

an hre tawh uk lovang. Mumang lam lam enaw pawh an ti ta ve ang. Tunah leh lek pheih chuan mahni hnam dang inchei duh pawh kan awm tawh bar si lo. Hmeichhia te lahin puan sin duhtawh bawh hek suli. Kekawr tlawn ka hae, ka bale an tih chhungin khawvel hian a cal h an mai ang tih pawh ka hlau hlei love. In leh kha chhiar tam mai mai te kha pi leh pu te khum ah in lo inngai palh lul ange. Hnam dang ziahsa lo baihat ve mai mai in nih kha hre reng thin ula. Chutia mahni thluaka ngaihtuah chhuah pawh ni hlei lo, hnam dangho riruan sa vek lo baihat ve mai mai awanga pi leh pu khum in nih chuan kei pheih chuan pathian ka khum hi ta ve ang. Hnam dang thluak ngawt rin tum lovin, ka npi pu te angin nargm. Jhri thluak ngatin thil pakhat tal chu hmuhechhuah tum ve teh u le. Hnam dang hi Pathianin thluak a pe tum bik neim.

Rawtna pakhat kan siam lawk teh ang : Kan lehkha thiam te hi Sorkarin hlawh tam tawh pein China ramah te, Thailandah te, Burmaah te Siamah te, Philippineah te, Vietnamah te, Koreaah te, Indonesiaah te, Israel ramah te, New Zealandah te, dah ta sela. Kum sawmhnih sawn thum an awm hnuah chuan briatchhuah a mual mual chu an rawa nei zen mahna. New Zealand te pawh khu kan chepa ek pek sa an ni

lovang tih tunge sawi thei ? Agartala, Tripura State khawpui an Mission Sa chuan, “ Mizo leh New Zealand-a Mouri hnam khu thlahkhat in nih ka ring, in khawsa zia leh in rilru kalhmang a inang em mai,” mi lo ti ringawt mai.

Chuvangin thlahkhat kan ni mai awm mang e tihthe pawh a ngaihtuah theih rum rum a ni. Kan pian leh murna leh kan thlahtute bul rawn intanna dik tak hi hriat thuai thuai a chakawm hle mai, Bible lam atanga chhuitute lah hian, “Tihna” tih te, “Tehkhinna” tih te hi an zep tam leh lutuk thin a. Zu hriatfiah mai hi a harsa em em bawk si. Tuna kan Zoram a rawn chawrchhuak ta mai hi kan nih lah a rinawm thei mang bawk si lo. Kan ram hi a la nau-pangin tui kamsanna pawh hi a la rei teh chiamin an sawi bawk si lo. Chuvangin Zoram kan luahna hi a la rei vak lo niin a lang a. A hmam khawiahnge kan awm a, Siamtu hian dubsak taka khawii hmun atanga Zoramah hian min tirlut nge a nih. A ram thubruk chang tura min tirhchhuahna bul hi kan hriat a pawinawh a ni. Israelte nen pawh thlahkhat kan lo nih reng pheih chuan anni awmna lama pem bik a tul kher lem lo ang. Hetang tang pawh hian a inzawm theih tho a lawm. Israel ramah pem

vekin kan ram hi tiruak ta ila, a pamhmai  
lutuk dawn lawm ni? Kan ram nuam tak leh  
chenghnawng tak hi Siamtu'n duhsak taka min  
pek a ni baw k a. pem rauhsan tum lovin chei  
vul zel i tum theuh zawk ang u.



---

*Printed at*  
**Good Will Press, War Cemetery Road Imphal.**